20 ވަނަ ރައްޔިތުންގެ މަޖިލިސް
ރައްޔިތުންގެ މަޖިލިސް
ރައްޔިތުންގެ މަޖި ލީހުގެ ކޮމިޓީ ޔައުމިއްޔ
ހިއުމަން ރައިޓްސް އެންޑް ޖެންޑަރ ކޮމިޓީގެ 19 ވަނަ ބައްދަލުވުން
20 އޮކްޓޫބަރު 2026
ބައްދަލުވުން ބޭއްވުނު ތަން: ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ ގެ (ކޮމިޓީ ކުރ ކޮޓަރި)11
ފެށުނު ގަޑި: 11:00

ހިއުމަން ރައިޓްސް އެންޑް ޖެންޑަރ ކޮމިޓީގެ 19 ވަނަ ބައްދަލުވުން 20 އޮކްޓޫބަރު 2026
}ރިޔާސަތުގައި އިންނެވީ ކޮމިޓީގެ މުގަ އްރިރު ؛ ނިލަންދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު ފާޠިމަތު ސަޢުދާ{
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
.` ހިއުމަން ރައިޓްސް އެންޑް ޖެންޑަރ ކޮމިޓީގެ 19 ވަނަ ބައްދަލުވުން. މިއަދުގެ ބައްދަލުވުމަށް
ހާޒިރުވެވަޑައިގެން ތިއްބެވި އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންނަކީ ހިންނަވަރު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މުޙައްމަދު
ޢަބްދުއްރަޙްމާން، ގުރައިދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ހަނާން މުޙައްމަދު ރަޝީދު، ކުޅުދުއްފުށީ ދެކުނު ދާއިރާގެ
އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ފަރުޙަތު މުޙައްމަދު، ވައިކަރަދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޙުސައިން ޒިޔާދު،
މެދުހެންވޭރު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޙުސައިން ނާޞިޙް، މާފަންނު ދެކުނު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު
ޢަބްދުاله ރިފާޢު، ހުރާ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޑރ. އަނާރާ ނަޢީމް އަދި ކުޑަހުވަދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި
މެންބަރު ޙުސައިން ޙަމީދު. މިއަދުގެ ބައްދަލުވުމުގެ އެޖެންޑާގައި މިވަނީ ފިޔަވަތި އަދި މިނިސްޓްރީ އޮފް ސޯޝަލް
އެންޑް ފެމިލީ ޑިވެލޮޕްމަންޓުގެ 2025 ވަނަ އަހަރުގެ އަހަރީ ރިޕޯޓު ދިރާސާކުރުމުގެ ގޮތުން މިނިސްޓްރީ އޮފް ހެލްތު،
ފެމިލީ އެންޑް ވެލްފެއަރގެ ބޭފުޅުންނާ ބައްދަލުކުރުން. މިއަދުގެ މި ބައްދަލުވުމަށް މިނިސްޓްރީ އޮފް ހެލްތު އެންޑް
ފެމިލީ ވެލްފެއަރގެ ފަރާތުން ބައިވެރިވެވަޑައިގަންނަވާ ފަސް ބޭފުޅުން އެބަ ތިއްބެވި. މި ބޭފުޅަށް ދަންނަވައިލުމަށް
އަޅުގަނޑު ސެކްރެޓޭރިއޭޓް އަރިހުން އެދެން. (ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު) ހިއުމަން ރައިޓްސް އެންޑް ޖެންޑަރ ކޮމިޓީއަށް
މަރުޙަބާ އިނގޭތޯ. މިއަދު ތި ބޭފުޅުން މި ދަންނަވައިލީ ފިޔަވަތި އަދި މިނިސްޓްރީ އޮފް ސޯޝަލް އެންޑް ފެމިލީ
ޑިވެލޮޕްމެންޓް 2025 ވަނަ އަހަރުގެ އަހަރީ ރިޕޯޓު ދިރާސާކުރުމުގެ ގޮތުން މިނިސްޓްރީ އޮފް ހެލްތު އެންޑް ފެމިލީ
ވެލްފެއަރ ގެ ފަރާތުން ފޮނުވާފައި ވާ ރިޕޯޓު އަޅުގަނޑުމެންނާ ހުށަހަޅައިދިނުމަށް ޓަކައި. ދެން މިއަދުގެ މި
ބައްދަލުވުމަށް ވަޑައިގެންދެއްވާފައިވަނީ ސްޓޭޓް މިނިސްޓަރ އަލްފާޟިލާ ޒީނާޒް އަދުނާ ން، ސްޓޭޓް މިނިސްޓަރ
އަލްފާޟިލާ އައިޝަތު ޒުހުރުބާން އަދި ސްޓޭޓް މިނިސްޓަރ އަލްފާޟިލް އަޙްމަދު އާތިފް އަދި މީގެއިތުރުން ލީޑް
ސޯޝަލް ޕްރޮޓެކްޝަން އޮފިސަރ އަލްފާޟިލް އަކްރަމް ޙުސައިން އަދި ސޯޝަލް ޕްރޮޓެކްޝަންގެ އޮފިސަރ
އަލްފާޟިލް ވިޝާހް މުޙައްމަދު. ހުރިހާ ބޭފުޅުންނަށް ވެސް މަރުޙަބާ. އަޅުގަނޑު ހަމަ ފްލޯރ ހުޅުވައިލާނަން ތި
ބޭފުޅުންނަށް މި އަހަރީ ރިޕޯޓު ހުށަހަޅައި
ލުމަށް އިނގޭތޯ.
މިނިސްޓްރީ އޮފް ހެލްތު، ފެމިލީ އެންޑް ވެލްފެއަރގެ ލީޑް ސޯޝަލް ޕްރޮޓެކްޝަން އޮފިސަރ އަކްރަމް ޙުސައިން
ވާހަކަދެއްކެވުން:
1

ހިއުމަން ރައިޓްސް އެންޑް ޖެންޑަރ ކޮމިޓީގެ 19 ވަނަ ބައްދަލުވުން 20 އޮކްޓޫބަރު 2026
ޝުކުރިއްޔާ އިނގޭތޯ މުގައްރިރު. 2025 ވަނަ އަހަރުގެ ސޯޝަލް އެންޑް ފެމިލީ ޑިވެލޮޕްމެންޓުގެ ޕްރެޒެންޓޭޝަން
ކުރިއަށް ގެންދާނަން..
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އަޅުގަނޑު ހަމަ އަދި އެއް ވާހަކަ ދަންނަވައިލަން ހަމަ އިނގޭތޯ. މި ކޮންމެ ބޭފުޅަކު ވެސް ފެށުމުގެ ކުރިން ނަން
ވިދާޅުދެއްވުން އެދެން އޭރަށް ޔައުމިއްޔާއަށް ދެއްތޯ އަޅުގަނޑުމެންނަށް ދެން އަނެއް މި ލައިވް ވެސް
ކުރެވެމުންދާތީވެ، އެހެންވީމަ އަޑުއައްސަ ވަން ތިއްބަވާ ބޭފުޅުންނަށް ވެސް އޭރުން ސާފުވެގެންދާނެ ކޮން ބޭފުޅެއްކަން
ވާހަކަފުޅުދައްކަވަނީ އިނގޭތޯ.
މިނިސްޓްރީ އޮފް ހެލްތު، ފެމިލީ އެންޑް ވެލްފެއަރގެ ސްޓޭޓް މިނިސްޓަރ ޒީނާޒް އަދުނާން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ال ساَّلم علْيكم . އަޅުގަނޑު ޒީނާޒް، ސްޓޭޓް މިނިސްޓަރ މިސްޓްރީ އޮފް ހެލްތު އެންޑް ސޯޝަލް ވެލްފެއަރ.
މިނިސްޓްރީ އޮފް ހެލްތު، ފެމިލީ އެންޑް ވެލްފެއަރގެ ސްޓޭޓް މިނިސްޓަރ އައިޝަތު ޒުހުރުބާން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އަޅުގަނޑު އާއިޝަތު ޒުހުރުބާން، ސްޓޭޓް މިނިސްޓަރ މިސްޓްރީ އޮފް ހެލްތު އެންޑް ސޯޝަލް އެންޑް ވެލްފެއަރ.
މިނިސްޓްރީ އޮފް ހެލްތު، ފެމިލީ އެންޑް ވެލްފެއަރގެ ސްޓޭޓް މިނިސްޓަރ އަޙްމަދު އާތިފް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ال ساَّلم علْيكم އަޅުގަނޑު އާތިފް ، ސްޓޭޓް މިނިސްޓަރ.
މިނިސްޓްރީ އޮފް ހެލްތު، ފެމިލީ އެންޑް ވެލްފެއަރގެ ލީޑް ސޯޝަލް ޕްރޮޓެކްޝަން އޮފިސަރ އަކްރަމް ޙުސައިން
ވާހަކަދެއްކެވުން:
ال ساَّلم علْيكم . އަޅުގަނޑު ގެ ނަމަކީ އަކްރަމް ޙުސައިން. ލީޑް ސޯޝަލް ޕްރޮޓެކްޝަން އޮފިސަރ، މިނިސްޓަރ
މިސްޓްރީ އޮފް ހެލްތު އެންޑް ފެމިލީގެ ވެލްފެއަރ ސޯޝަލް ސެކްޓަރ އަޅުގަނޑު ތަމުސީލުކުރަނީ.
މިނިސްޓްރީ އޮފް ހެލްތު، ފެމިލީ އެންޑް ވެލްފެއަރގެ ސޯޝަލް ޕްރޮޓެކްޝަން އޮފިސަރ ވިޝާހް މުޙައްމަދު
ވާހަކަދެއްކެވުން:
2

ހިއުމަން ރައިޓްސް އެންޑް ޖެންޑަރ ކޮމިޓީގެ 19 ވަނަ ބައްދަލުވުން 20 އޮކްޓޫބަރު 2026
ال ساَّلم علْيكم . އަޅުގަނޑު ވިޝާހް މުޙައްމަދު، ސޯޝަލް ޕްރޮޓެކްޝަން ކޯޑިނޭޓަރ.
މިނިސްޓްރީ އޮފް ހެލްތު، ފެމިލީ އެންޑް ވެލްފެއަރގެ ލީޑް ސޯޝަލް ޕްރޮޓެކްޝަން އޮފިސަރ އަކްރަމް ޙުސައިން
ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިނގޭތޯ މުގައްރިރު. ދެން އަޅުގަނޑު ކުރިއަށް ދާނަން ޕްރެޒެންޓޭޝަނާއިގެން ދެން އެ ގޮތުން
މައިގަނޑު ގޮތެއްގައި މި ސޯޝަލް އެންޑް ފެމިލީ ޑިވެލޮޕްމެންޓުގެ މަސައްކަތްތަކުގެ މި އަޅުގަނޑުމެންގެ
ތަސައްވުރަކީ މައިގަނޑު ގޮތެއްގައި ނާޒުކު ހާލަތްތަކުގައި މި ދިރިއުޅޭ ފަރާތްތަކަށް އުފާވެރި އަދި ފާގަތި ދިރިއުޅުމެއް
ހޯދައިދިނުމަށް ޓަކައި އެ ކުރަންޖެހޭ މަސައްކަތްތައް ކުރުން. ދެން މި ދެންނެވި ތަސައްވު ރަށް ވާސިލުވުމަށް ޓަކައި
އެ ފަރާތްތަކަށް ހައްގުތަކަށް އުނިކަން ލިބިގެން ހުށަހެޅޭ މައްސަލަތަކުގައި އެ ފަރާތްތަކަށް ބޭނުންވާ ނަފުސާނީ
އިޖުތިމާއީ އެހީތެރިކަން ފޯރުކޮށްދިނުމާއި، އަދި އޭގެ އިތުރުން މުޖުތަމަޢުގައި މި ހަވާސާ ވެފައި ތިބި ފަރާތްތަކަށް
ބާރުވެރިކުރުވާ އަދި އެފަދަ ފަރާތްތަކަށް ވަޒީފާ ހޯދައިދިނުމަށް ޓަކައި ނުވަތަ ބާރުވެރިކުރުމަށް ޓަކައި އެ ކުރަންޖެހޭ
މަސައްކަތްތައް ކުރުމާއި ، މި އަންހެނުންނަށް އަދި މި ކުރާ އަނިޔާ އަދި ގެވެށި އަނިޔާގެ މައްސަލަތަކުގެ
ޝިކާރައަކަށްވާ ފަރާތްތަކަށް އެ ބޭނުންވާ ރައްކާތެރިކަން ފޯރުކޮށްދިނުމަށް ޓަކައި އެ ކުރަންޖެހޭ މަސައްކަތްތައް ވެސް
އަޅުގަނޑުމެން މިނިސްޓްރީގެ މައިގަނޑު އަމާޒުތަކުގެ ތެރޭގައި ހިމެނިފައިވޭ. ދެން އަޅުގަނޑުމެން މިނިސްޓްރީގެ
މެންޑޭޓުގެ ތެރޭގައި މި ހުރި މައިގަނޑު މަސައްކަތްތަކަށް ބައްލައިލާ ކަމުގައި ވަންޏާމުން، މި މެންޑޭޓުގެ ތެރޭގައި
އަޅުގަނޑުމެން މި ތަރުތީބުކުރެވިފައި މި ވަނީ މައިގަނޑު ތިން ދާއިރާއަކަށް އެ ހުރި މަސައްކަތްތައް. އެއީ މި
ދެންނެވި ނާޒުކު ހާލަތްތަކުގައި ދިރިއުޅޭ އަންހެނުންނާއި، ކުޑަކުދިންނާއި، އުމުރުން ދުވަސްވީ މީހުންނާއި،
ނުކުޅެމުންތެރިކަން ހުންނަ ފަރާތްތަކުގެ އިޖުތިމާއީ ރައްކާތެރިކަމަށް އުނިކަމެއް ލިބިގެން އެ ހުށަހެޅޭ މައްސަލަތަކުގެ
އެ ފަރާތްތަކަށް ބޭނުންވާ ބޭނުންވާ ނަފުސާނީ، އިޖުތިމާއީ އެހީތެރިކަން ފޯރުކޮށްދިނުމާއި، އަދި ދިމާވާ ހިތާމަވެރި
ހާލަތްތަކާ ގުޅިގެން ދައުލަތުގެ ރައްކާތެރިކަން ފޯރުކޮށްދޭންޖެހޭ ފަރާތްތަކަށް އޮލްޓަރނޭޓިވް ކެއަރ އިންތިޒާމުތައް
ހަމަޖައްސައިދިނުމާއި އަދި އޭގެ އިތުރުން މި ދަންނަވާހެން ދިވެހިރާއްޖެ ބައިވެރިވެފައިވާ މުޢާހަދާތަކާ އަދި
އަޅުގަނޑުމެންގެ ދާއިރާއާ ގުޅުންހުރި ގާނޫނުތަކުން މި ދެންނެވި ފަރާތްތަކަށް ލިބިދޭ ހައްގުތަކާ ގުޅޭ ގޮތުން
ހޭލުންތެރިކަން އިތުރުކުރުމަށް ޓަކައި ވެސް އަޅުގަނޑުމެން ގިނަ މަސައްކަތްތަކެއް ކުރުވަން. ދެން އެއާ އެކުއެކީގައި
މި ދެންނެވިހެން ނާޒުކު ހާލަތްތަކުގައި ދިރިއުޅޭ ފަރާތްތައް ބާރުވެރިކުރުވައި މުޖުތަމަޢުގެ އެހެން އަފްރާދުންނެކޭ ވެސް
3

ހިއުމަން ރައިޓްސް އެންޑް ޖެންޑަރ ކޮމިޓީގެ 19 ވަނަ ބައްދަލުވުން 20 އޮކްޓޫބަރު 2026
އެއްފަދައިން އެއް ހަމައެއްގައި ދިރިއުޅުމަށް ޓަކައި އެ މަގުފަހިކުރުމަށް ޓަކައި އެ ކުރަންޖެހޭ މަސައްކަތްތައް ވެސް
އަޅުގަނޑުމެން ކުރަމުން ގެންދަން.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
މިއީ އަޅުގަނޑު ހަމަ ކުޑަކުޑަ ވަގުތު. އަޅުގަނޑުމެން 5 މިނެޓުގެ ބްރޭކެއް އެބަ ނަގާލަންޖެހޭ. ފްލޯރއަށް ވޯޓުލާން
ދާންޖެހޭތީވެ އިނގޭތޯ. ކޮމިޓީ ބައްދަލުވުން 5 މިނެޓުގެ ބްރޭކަކަށް މިދަނީ. 5 މިނެޓަށް ފަހު އަޅުގަނޑުމެން އަލުން
ކޮމިޓީ ފަށާނަން. (ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު) ال ساَّلم علْيكم . ބްރޭކަށް ފަހު އަޅުގަނޑުމެން ކޮމިޓީ މަސައްކަތް ފަށާނަން.
އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑު ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ ލީޑް ސޯޝަލް ޕްރޮޓެކްޝަން އޮފިސަރ އަކުރަމް ޙުސައިނަށް
ޕްރެޒެންޓޭޝަން ކުރިއަށްގެންދެވުމަށް.
މިނިސްޓްރީ އޮފް ހެލްތު، ފެމިލީ އެންޑް ވެލްފެއަރގެ ލީޑް ސޯޝަލް ޕްރޮޓެކްޝަން އޮފިސަރ އަކްރަމް ޙުސައިން
ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ޝުކުރިއްޔާ މު ގައްރިރު. އަޅުގަނޑު ހަމަ މި ކުރިއަށް ގެންދާނަން. އެ ގޮތުން އަޅުގަނޑުމެންގެ މެންޑޭޓުގައި މި
ހުރި ކަންކަން ހާސިލުކުރުމަށް ޓަކައި ވަރަށް ފުރިހަމަ ގާ ނޫނީ ނިޒާމެއް ވެސް އެބަ އޮތް ގާ އިމުވެފައި. އެގޮތުން
އަޅުގަނޑުމެންގެ މަސައްކަތު ދާއިރާއާ ގުޅުންހުރި ތަފާތު 8 ގާނޫނެއް މިވަގުތު ވުޖޫދުވެ, އެ ގާނޫނުގެ ތެރެއިން
އަޅުގަނޑުމެންގެ މަސައްކަތްތައް ތަންފީޒުކުރެވެމުންދާކަން ފާހަގަކުރަން. ދެން އެއާއެކު އަޅުގަނޑުމެންގެ މިނިސްޓްރީގެ
ތީމެޓިކް އޭރިޔާ އާ ގުޅުންހުރި މަސައްކަތްތަކާ ގުޅުންހުރި ބައިނަލްއަގުވާމީ ތިން މުޢާހަދާއެއްގައި ދިވެހިރާއްޖެ އިން
ސޮއިކޮށްފައި، އެ މުޢާހަދާގެ ދަށުން އެ ތަންފީޒުކުރަމުންދާ ކަންތައްތައް ވެސް އަޅުގަނޑުމެން ތަންފީޒުކުރަމުން
ގެންދަން. އޭގެ ތެރޭގައި ސީ.އާރު.ސީ ސީޑް އަދި ސީ.އާރު.ޕީ ހިމެނޭކަން އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލަން. ދެން
މިނިސްޓްރީގެ އިދާރީ ހިންގުމަށް ބަލާ އިރު ހަމަ އިދާރީ ހިންގުން މައިގަނޑު ގޮތެއްގައި މި ބިނާވެފައި މިވަނީ
އަޅުގަނޑުމެންގެ ތީމެޓިކް އޭރިޔާތަކަށް މަސައްކަތްތައް މި ތަރުތީބުކުރެވޭ ގޮތަށް އެ ޕްރިވެންޝަނަށާއި އަދި
ޕްރޮޓެކްޝަނަށް ފޯކަސްކުރެވިގެން. ދެން އޭގެ އިތުރުން އަޅުގަނޑުމެންގެ މި މަސައްކަތު ދާއިރާ ހުރި ގުޅުންހުރި
ގާނޫނުތަކުން އުފައްދަން ލާޒިމުކުރާ ޑިޕާޓްމެންޓު އަދި އޮތް ސަރވިސަސްތައް ހިމެނޭހެން އިދާރީ އޮނިގަނޑު
އެކުލަވައިލެވިފައި މިވަނީ. ދެން 2025 ވަނަ އަހަރުގެ މިނިސްޓްރީގެ މި ބަޖެޓަށް ބަލާ ކަމުގައި ވަންޏާމު
އަޅުގަނޑުމެންނަށް މި 2025 ވަނަ އަހަރު ދުވިސައްތަ ތިރީސް ހަ މިލިއަން ހަތް ލައްކަ ސާޅީސް ފަސް ހާސް ނުވަ
4

ހިއުމަން ރައިޓްސް އެންޑް ޖެންޑަރ ކޮމިޓީގެ 19 ވަނަ ބައްދަލުވުން 20 އޮކްޓޫބަރު 2026
ސަތޭކަ ފަންސަވީސް ރުފިޔާ ފަސްދޮޅަސް ފަސް ލާރި ލިބުނު އިރު، އޭގެ ތެރެއިން ދުވިސައްތަ ފަންސަވީސް މިލިއަން
ހަތް ލައްކަ ސައު ވީސް ހާސް ހަ ސަތޭކަ ހަތަރު ރުފިޔާ ހަތްދިހަ ހަ ލާރި. އެހެންވީމާ، މި އަޅުގަނޑުމެންގެ މިދިޔަ
އަހަރުގެ ޔޫޓިލައިޒޭޝަނަށް ބަލާ ކަމުގައި ވަންޏާ ހަމަ ވަރަށް އެކަށީގެންވާ މިންވަރަކަށް އަޅުގަނޑުމެންނަށް
އެލޮކޭޓްކޮށްފައިވާ ބަޖެޓު ޚަރަދުކުރިކަން ފާހަގަކުރަން. ދެން އޭގެ ތަފުސީލުތަކަށް ދާ އިރު މައިގަނޑު ގޮތެއްގައި
މިނިސްޓްރީގެ ދަށުން ތަފާތު އެކިއެކި ބިޒްނަސް އޭރިޔާތަކެއް އެބަ ހުރި ގާއިމުވެފައި. އޭގެ ތެރޭގައި އަތޮޅުތެރޭގައި
ލާމަރުކަޒީ ނިޒާމުން އިޖުތިމާއީ ޚިދުމަތްދޭ ފެމިލީ އެންޑް ޗްލިޑްރަންސް ސަރވިސް ސެންޓަރުތަކާ އަދި
އިސްރަށްވެހިންނަށް އަމާޒުކޮށްގެން ގާ އިމުކުރެވިފައިވާ އެކިއެކި ނާދީތަކާއި ތަފާތު އޯލްޓަރނޭޓިވް ކެއަރ ޚިދުމަތްދޭ
މަރުކަޒުތައް ހިމެނޭ. ދެން މި ތި ބޭފުޅުންނަށް މި ސްލައިޑުން މި ފެންނަނީ އަޅުގަނޑުމެންނަށް ލިބުނު ބަޖެޓާއި އަދި
އެ ޚަރަދުވި ތަފުސީލު. ދެން މިނިސްޓްރީގެ 2025 ވަނަ އަހަރު ލިބުނު ބަޖެޓުތަކުގެ ތެރެއިން އަޅުގަނޑުމެންގެ
ޚަރަދުކުރެވިފައި ހުރި ގޮތުގެ ޕަސެންޓޭޖަށް ބަލާ ކަމުގައި ވަންޏާ މައިގަނޑު ގޮތެއްގައި މި ބަޖެޓުގެ ބޮޑުބައެއް މި
ޚަރަދުވިފައިވަނީ މުވައްޒަފުންގެ އެކިއެކި މުސާރަ ދިނުމުގެ ކަންތައްތަކަށް. ދެން އެއާ އެކު އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލަން
ބޭނުންވޭ މައިގަނޑު ގޮތެއްގައި ރައްޔިތުންނަށް މި ހިންގާ އެކިއެކި ޕުރޮގުރާމުތަކާއި އަދި މި ކްލަޔަންޓުންނަށް ދޭ
ޚަރަދުތައް ވެސް އަޅުގަނޑުމެންގެ ބަޖެޓު ތެރެއިން ބޮޑުބައެއް އެލޮކޭޓްކުރެވި، ޚަރަދުކުރެވިފައިވާކަން އަޅުގަނޑު
ފާހަގަކޮށްލަން. ދެން އެއާ އެކުއެކީގައި އަޅުގަނޑުމެން މިނިސްޓްރީގެ ދަށުން ޚާއްސަކޮށް ނާޒުކު ހާލަތްތަކުގައި
ދިރިއުޅޭ ފަރާތްތަކަށް އިޖުތިމާއީ ރައްކާތެރިކަން ކަށަވަރުކުރުމުގެ ޒިންމާ ހަވާލުކުރެވިފައިވާ ސަރުކާރުގެ އެންމެ އިސް
އިދާރާއަކަށް ވުމާ އެކު، މި އާންމު ފަރާތްތަކަށް، ޚާއްސަކޮށް ވިޔަފާރިވެރިންނާއި އެހީތެރިކަން ފޯރުކޮށްދޭ ފަރާތްތަކަށް
ފަސޭހައިން މި ދެންނެވި ހާލަތްތަކުގައި ތިބި ފަރާތްތަކަށް އެހީތެރިވެވޭނެ މަގު އަޅުގަނޑުމެންނަށް މިވަނީ
ފަހިކޮށްދެވިފައި. އެ ގޮތުން ޓްރަސްޓް ފަންޑުގެ ނަމުގައި 2012 ވަނަ އަހަރު މި ގާއިމުކުރެވިފައިވާ ޓްރަސްޓް
ފަންޑަށް މި އަޅުގަނޑުމެންނަށް މިދިޔަ އަހަރު ހަމަ ފުދޭވަރަކަށް ބޮޑު ތަރުޙީބެއް އާންމު ރައްޔިތުންގެ ފަރާތުން
ލިބިގެންދިޔަކަން އަޅުގަނޑު ހަމަ ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުންވޭ. ދެން މިނިސްޓްރީގެ މުވައްޒަފުންނަށް ބަލާ ކަމުގައި
ވަންޏާމުން ނިމިދިޔަ އަހަރު ޖުމުލަ ދުވިސައްތަ ހަތްދިހަ ފަސް މުވައްޒަފެއް އަޅުގަނޑުމެންގެ މިނިސްޓްރީގައި މި
އެކިއެކި ދާއިރާތަކުގައި ހަރަކާތްތެރިވިކަން އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލަން. ދެން މުވައްޒަފުންގެ މަގާމުތަކަށް އައި
ބަދަލުތަކުގެ ތަފުސީލަށް ބަލާ އިރު ހަމަ މިނިސްޓްރީގެ އެކި މަގާމުތަކަށް އަލަށް ގުޅުނު މުވައްޒަފުންނާއި އަދި
މިނިސްޓްރީގެ ތެރެއިން ބިޒްނަސް އޭރިޔާ މި ވަކިކުރެވިފައި ހުރި ދާއިރާތަކަށް މި އަލަށް ނެގުނު މުވައްޒަފުން އަދި
ވަކި މުވައްޒަފުންގެ ތަފުސީލު މި ސްލައިޑުން ތި ބޭފުޅުންނަށް ފެނިވަޑައިގަންނަވާނެ. ދެން ޚާއްސަކޮށް
5

ހިއުމަން ރައިޓްސް އެންޑް ޖެންޑަރ ކޮމިޓީގެ 19 ވަނަ ބައްދަލުވުން 20 އޮކްޓޫބަރު 2026
އަޅުގަނޑުމެންގެ މިނިސްޓްރީގެ މަސައްކަތްތަކަކީ ވަރަށް ފަންނީ މަސައްކަތްތަކަކަށް ވުމާ އެކު، އެ މުވައްޒަފުންނަށް
އޮން ދަ ޖޮޕް ޓްރެއިނިންގްސް ތަކާއި އަދި އެކި ތަފާތު އެކިއެކި ތަމްރީނު ޕުރޮގުރާމުތައް ހިންގުމަކީ އަބަދު ވެސް
އަޅުގަނޑުމެން ވަރަށް އިސްކަންދޭ ކަމެއް. އެހެންވީމާ، ތި ބޭފުޅުންނަށް މި ސްލައިޑުން ވެސް ފެނިވަޑައިގަންނަވާ
ފަދައިން މި އަޅުގަނޑުމެންގެ މުވައްޒަފުންނަށް އަމާޒުކޮށް ތަފާތު ގިނަ ތަމްރީނު ޕުރޮގުރާމުތަކެއް އަޅުގަނޑުމެންނަށް
މި ހިންގިފައި މިވަނީ އެކިއެކި ދާއިރާއާ ގުޅުންހުރި މަސައްކަތްތަކުގެ އިތުރުން ސިވިލް ސަރވިސްގެ ޓްރެއިނިންގ
އިންސްޓިޓިއުޝަނާ ގުޅިގެން ވެސް. ދެން އިތުރު މަސައްކަތްތަކަށް ބަލާ ކަމުގައި ވަންޏާމު މިނިސްޓްރީގެ
މަސައްކަތުގެ ދާއިރާއާ ގުޅުންހުރި ގާނޫނާއި ގަވާއިދުތަކަށް އެ ގެންނަންޖެހޭ އިޞްލާޙުތަކާ ގުޅިގެން މި ނިމިދިޔަ
އަހަރު ތެރޭގައި ގިނަ މަސައްކަތްތަކެއް ކުރެވިފައި އެބަ ހުރި. އޭގެ ތެރޭގައި އަޅުގަނޑު ޚާއްސަކޮށް ފާހަގަކޮށްލާނަން
ނުކުޅުންތެރިކަން ހުންނަ ފަރާތްތަކަށް ހައްގުތައް ރައްކާތެރިކޮށް މާލީ އެހީތެރިކަން ފޯރުކޮށްދިނުމުގެ ގާނޫނު 2010
ވަނަ އަހަރު ތަޞްދީޤުކުރެވުނު ގާނޫނެއް. މި ގާނޫނަށް ގިނަގުނަ އިޞްލާޙުތަކެއް ގެންނަންޖެހޭ ކަމަށް
އަޅުގަނޑުމެންނަށް ހަމަ ފާހަގަކުރެވިގެން މިދިޔަ އަހަރު ތެރޭގައި އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެ މަސައްކަތް ފެށި، އަޅުގަނޑު
ހަނދާންވާ ގޮތުގައި ވެއްޖެއްޔާ މިދިޔަ ހަފުތާ ތެރޭގައި އަޅުގަނޑުމެންނަށް މިވަނީ ކަމާ ގުޅޭ ދާއިރާތަކާ އެއްކޮށް
ވެލިޑޭޝަން ބައްދަލުވުމެއް ބާއްވަ އި ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހަށް ގާނޫނު ފޮނުވުމަށް ޓަކައި އެ ކުރަންޖެހޭ އިޖުރާތުތައް
މިހާރު ފުރިހަމަ ކުރެވިގެންދާކަން ފާހަގަކޮށްލަން. ދެން އޭގެ އިތުރަށް ކުޑަކުދިންނާ ގުޅުންހުރި އެކިއެކި މި
ގާނޫނުތަކާއި ގަވާއިދުތަކަށް ބަލާ އިރު ދައުލަތުގެ ބެލުމުގެ ދަށުގައި ތިބޭ ކުދިންނަށް ރާއްޖެއިން ބޭރުގައި ދިރިއުޅޭ
ޢާއިލާތަކަށް ފޮސްޓަރކުރުމާއި ، މޮނިޓަރކުރުމުގައި ޢަމަލުކުރާނެ ގޮތުގެ އުސޫލެއް އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެކުލަވައިލެވި
މިހާރު މަސައްކަތް ފެށިފައިވަނީ. ދެން އެއާ އެއްކޮށް ފޮސްޓަރކުރުމާ ގުޅޭ ގޮތުން މިހާރު އެކުލަވައިލެވިފައި ހުރި
ގަވާއިދުތަކަށް އިޞްލާޙުކުރުމުގެ މަސައްކަތް ވެސް އަޅުގަނޑުމެން ފަށައިގެން ކުރިއަށް ގެންދިޔައިން. ދެން އަދި އޭގެ
އިތުރުން ދައުލަތުގެ ބެލުމުގެ ދަށަށް ނެގޭ ކުދިން އަލުން ޢާއިލާތަކާ ހަވާލުކުރުމާ ބެހޭ ކޮމިޓީން އެކުލަވަ އިލައި އެ
ކޮމިޓީ ހިންގާނެ ގޮތުގެ ގަވާއިދުތަކުގެ މަސައްކަތް ވެސް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ވަނީ ކުރެވިފައި. ދެން އޭގެ އިތުރުން
އަޅުގަނޑުމެން ވަރަށް އިސްކަމެއް ދިން ކަމެއް އެއީ މިވަގުތު ދިވެހިރާއްޖޭގެ އިސްރަށްވެހިންނާ ގުޅޭ ވަކި ޚާއްސަ
ގާނޫނެއް ވުޖޫދުގައި ނެތުމާ އެއްކޮށް ގާނޫނީ ތަޖުރިބާކާރުންގެ އެހީތެރިކަމާ އެއްކޮށް އަޅުގަނޑުމެންނަށް މި
އިސްރަށްވެހިންގެ ގާނޫނެއް ދެލިކޮޕީއެއް މިހާރު އެކުލަވައިލެވި، އެޓަރނީ ޖެނެރަލްގެ އޮފީހަށް ލަފަޔަކަށް
އަޅުގަނޑުމެންނަށް މިހާރު ވަނީ މިދިޔަ އަހަރު ތެރޭގައި ފޮނުވިފައި. ދެން އޭގެ އިތުރުން މި ހަމަ ގިނަ
މަސައްކަތްތަކެއް މި އަންހެނުން ބާރުވެރިކުރުމާއި މިންތީގެ ހަމަހަމަކުރުމުގެ ދާއިރާއިން ވެސް އަޅުގަނޑުމެންނަށް
6

ހިއުމަން ރައިޓްސް އެންޑް ޖެންޑަރ ކޮމިޓީގެ 19 ވަނަ ބައްދަލުވުން 20 އޮކްޓޫބަރު 2026
ކުރެވިފައިވޭ. ޚާއްސަކޮށް ޖިންސީ ފުރައްސާރަކުރުމާ އި ގޯނާކުރުން ހުއްޓުވުމުގެ ގާނޫނަށް ގިނަ އިޞްލާޙުތަކެއް
ގެނައުމަށް ޓަކައި އެކި މަރުޙަލާތައް ނިންމައި އަޅުގަނޑުމެން ބަންޑާރަ ނައިބުގެ އޮފީހަށް ފޮނުވާފައިވާކަން އަޅުގަނޑު
ފާހަގަކުރަން. ދެން މި ދަންނަވާހެން އަޅުގަނޑުމެންގެ މިނިސްޓްރީގައި މަސައްކަތްކުރާ މުވައްޒަފުންނަކީ އިޖުތިމާއީ
ޚިދުމަތްތެރިން ކަމުގައި ވާތީވެ، އެ ބޭފުޅުންނަކީ ވަކި ސުލޫކީ މިންގަނޑުތަކެއް ގެންގުޅެންޖެހޭ ފަރާތްތަކަށް ވުމާ
އެއްކޮށް އެ ބޭފުޅުންނާ ގުޅުންހުރި އަދި ޖުމުލަކޮށް މިނިސްޓްރީގެ މަސައްކަތްތަކުގައި ހަރަކާތްތެރިވާ މުވައްޒަފުންނާ
ގުޅުންހުރި ގިނަ ގަވާއިދުތަކެއް އަދި އެސް.އޯ.ޕީތަކެއް ވެސް އަޅުގަނޑުމެން މިދިޔަ އަހަރު ތެރޭގައި
އެކުލަވައިލެވިފައިވާނެ. ދެން ދެން މިނިސްޓްރީގެ މައިގަނޑު ތީމެޓިކް އޭރިޔާގެ މަސައްކަތްތަކަށް ބަލާ އިރު އެންމެ
ފުރަތަމަ އަޅުގަނޑު އަލިއަޅުވައިލާނަން އަންހެނުން ބާރުވެރިކުރުވުމާއި މިންތީގެ ހަމަހަމަކަން ގާއިމުކުރުމަށް
އަޅުގަނޑުމެން މިދިޔަ އަހަރު ކުރެވިފައި ހުރި މަސައްކަތްތައް. އެގޮތުން ދާއިރާ ގުޅުންހުރި އެކި ގާނޫނުތަކާ ގުޅިގެން
ތަފާތު 37 ޕުރޮގުރާމެއް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ކުރިއަށް ގެންދެވިފައިވޭ. ދެން އެއާ އެއްކޮށް މި ޖެންޑަރ ޓްރެއިނަރު
ތަމްރީނުކުރުމާއި، އިމޯޝަނަލް ބޭސްޑް އޮން ޖެންޑަރއާއި އަދި ޖެންޑަރ އީކުއަލިޓީ ގާނޫނަށް އަހުލުވެރިކުރުމާއި މި
ތަފާތު ޕުރޮގުރާމުތަކެއް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ކުރެވިފައިވޭ. ދެން އެއާ އެއްކޮށް މިދިޔަ އަހަރު ތެރޭގައި މި ހަމަހަމަކަން
ކަށަވަރުކުރުމުގެ ނިޒާމެއް ދައުލަތުގެ އެކި މުއައްސަސާތަކުގެ މި ޖިންސީ މިންތީގެ ހަމަހަމަކަން ކަށަވަރުކޮށްފައި
ހުންނަނީ ކިހާ މިންވަރަކަށްތޯ ބެލުމަށް ޓަކައި އެކުލަވަ އިލެވިފައިވާ މި ނިޝާނެއް މި ޖެންޑަރ އީކުއަލިޓީ ސީލްގެ
ނަމުގައި. އެހެންވީމާ، މި ދިނުމަށް ޓަކައި، މީގެ މިންގަނޑުތަކެއް އެންޑޯސްކުރެވިފައި އަޅުގަނޑުމެންނަށް މިދިޔަ
އަހަރު މިވަނީ. ދެން އޭގެ އިތުރުން ރާއްޖެއާއި ރާއްޖެއިން ބޭރުގެ އެކި ފަރާތްތަކާ އެއްކޮށް އެ ޖެންޑަރ
ޑިޕާޓްމަންޓުގެ އެކި މަސައްކަތްތަކާ ގުޅޭ ގޮތުން ގިނަ އަދަދެއްގެ ބައްދަލުވުންތަކެއް ވެސް ބޭއްވިފައިވޭ. ދެން
ނުކުޅުންތެރިކަން ހުންނަ ފަރާތްތައް ބާރުވެރިކުރުމާއި އެ ފަރާތްތަކުގެ ހައްގުތައް ހިމާޔަތްކޮށް ކަށަވަރުކުރުމަކީ
އަޅުގަނޑުމެން މިނިސްޓްރީގެ އެންމެ މުހިންމު އެއް ސިޔާސަތު. އެހެންވީމާ، މިކަން ތަންފީޒުކުރުމަށް ޓަކައި
އަޅުގަނޑުމެންނަށް ހަމަ ރާއްޖޭގެ އެކި ސަރަހައްދުތަކުގައި ގިނަ އަދަދެއްގެ ޕުރޮގުރާމުތަކެއް ކުރިއަށް ގެންދެވިފައިވޭ.
ދެން އޭގެ އިތުރުން ނުކުޅުންތެރިކަން ހުންނަ ފަރާތްތަކުގެ ހުނަރު އާންމު ރައްޔިތުންނަށް ދައްކަ އިލުމުގެ ގޮތުން
އަޅުގަނޑުމެން "ޝާމިލް ލޯގޯ"ގެ ނަމުގައި ލޯގޯއެއް އިފުތިތާހު ކުރެވި، 2025 ވަނަ އަހަރު ނޮވެންބަރު މަސް ތެރޭގައި
ނެޝަނަލް އާޓް ގެލަރީގައި ހަރަކާތްތަކެއް ގެންދެވި، ނުކުޅެދުންތެރިކަން ހުންނަ ފަރާތްތަކުގެ އުފައްދާ ތަކެތި
އެގްޒިބިޓްކުރެވި، އެ ތަކެތި ރައްޔިތުންނަށް މާކެޓު ކުރެވޭނެ އިންތިޒާމުތަކެއް ވެސް އަޅުގަނޑުމެން
ހަމަޖައްސައިދީފައިވާނެ. ދެން އެއާއެކޮށް ޚާއްސަކޮށް ސައިން ލޭންގުއޭޖު ކޯސް ހިންގުމަކީ އަޅުގަނޑުމެން މިދިޔަ
7

ހިއުމަން ރައިޓްސް އެންޑް ޖެންޑަރ ކޮމިޓީގެ 19 ވަނަ ބައްދަލުވުން 20 އޮކްޓޫބަރު 2026
އަހަރު ތެރޭގައި ހަމަ ވަރަށް އިސްކަންދިން ކަމެއް. އެގޮތުން 2025 ވަނަ އަހަރުގެ ނިޔަލަށް އަޅުގަނޑުމެން ސަތޭކަ
އަށްޑިހަ ފަރާތެއް މި އޮންލައިން ސައިން ލޭންގުއޭޖު ކޯސް ފުރިހަމަކޮށްފައިވާ ކަން އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލަން. ދެން
އެއާއެއްކޮށް މި ދަންނަވާހެން ނެޝަނަލް ކޮލިފިކޭޝަން އޮތޯރިޓީގެ ސަނަދު 3، އެއީ ސެޓްފިކެޓް ތްރީ އިން ބޭސިކް
ސައިން ލޭންގުއޭޖު ޕުރޮގުރާ މެއް އަޅުގަނޑުމެންނަށް މިވަނީ ތައާރަފުކުރެވިފަ. އެހެންވީމާ، މި ކޯސްތައް ވެސް
އެމް.އެން.ޔޫއާ އެއްކޮށް ސެޕްޓެންބަރު މަސް ތެރޭގައި އަދި ޕޮލިޓެކްނިކާ އެއްކޮށް މިދިޔަ އަހަރު ނޮވެންބަރު މަސް
ތެރޭގައި އަޅުގަނޑުމެންނަށް މަސައްކަތްކުރެވި، އެ ޕުރޮގުރާމުތައް ވެސް ހަމަ މިހާރު ކޮންޑަކްޓުކުރަމުންދާކަން
އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލަން. ދެން އޭގެ އިތުރުން ހުސްއެކަނި ނުކުޅެދުންތެރިކަން ހުންނަ މަސައްކަތްތަކަކީ
އަޅުގަނޑުމެންގެ ވުޒާރާއިން އެކަން ކުރެވޭނެ މަސައްކަތްތަކަކަށް ނުވާތީ، ސަރުކާރު އެކި އިދާރާތަކުގެ ތެރެއިން މި
މަސައްކަތް ފަސޭހައިން ކޯޑިނޭޓްކުރުމަށް ޓަކައި ލިއަޒަން އޮފިސަރސްތަކެއް އަޅުގަނޑުމެންނަށް އައްޔަނުކުރެވި، މި
ދެންނެވި ސަރުކާރުގެ އެކިއެކި ވުޒާރާތަކުގައި އަދި ސަރުކާރު ހިއްސާވާ ކުންފުނިތަކުގެ މުވައްޒަފުން ހިމެނޭހެން
ޖުމުލަ ފަސްދޮޅަސް މުވައްޒަފެއް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ލިއަ ޒަން އޮފިސަރުންގެ ގޮތުގައި ތަމްރީނުކުރެވިފައިވޭ. ދެން
ނެޝަނަލް އެކްޝަން ޕްލޭން އޮން ޑިސެބިލިޓީ އިންކްލޫސިވް ވެލިޑޭޝަން ވޯކްޝޮޕް ވެސް އަޅުގަނޑުމެންނަށް
ބޭއްވިފައިވޭ. ދެން ޖުމުލަކޮށް ނުކުޅެދުންތެރިކަން ހުންނަ ފަރާތްތައް ބާރުވެރިކޮށް، އެ ފަރާތްތަކުގެ ހައްގުތައް
ހިމާޔަތްކުރުމަށް ޓަކައި މިދިޔަ އަހަރު ތެރޭގައި ވެސް ގިނަގުނަ މަސައްކަތްތަކެއް ކުރެވިފައިވާކަން އަޅުގަނޑު
ފާހަގަކޮށްލަން. އޭގެ އިތުރުން ނުކުޅެދުންތެރިކަން ހުންނަ ފަރާތްތަކަށް މުޖުތަމަޢުގެ އެހެން ފަރުދުންނެކޭ ވެސް
އެއްފަދައިން ވަޒީފާގެ ފުރުޞަތުތައް ފަހިކޮށްދިނުމަކީ ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާގެ ވައުދުފުޅަކަށް ވުމާ އެއްކޮށް
އަޅުގަނޑުމެން އެ މަސައްކަތް ތަންފީޒުކުރުމުގެ މަސައްކަތް މިދިޔަ އަހަރުގެ ތެރޭގައި ވެސް ފަށާފައި ވަނީ. އެގޮތުން
މިދިޔަ އަހަރު ތެރޭގައި އަޅުގަނޑުމެންނަށް ޖުމުލަ ތިން ސަތޭކަ ފަންސާސް ހަ ފަރާތަކަށް ވަޒީފާގެ ފުރުޞަތު
ހަމަޖައްސައިދީފައިވޭ މާލެ ސަރަހައްދާއި އަދި އަތޮޅުތެރެ ހިމެނޭހެން. ދެން އެއާއެކު އަޅުގަނޑުމެން ދައުލަތުގެ
ބެލުމުގެ ދަށުގައި ތިބި ކުދިންނާއި އަދި އޭގެ އިތުރުން މުޖުތަމަޢުގެ ތެރެއިން ވެސް އެމް.އެން.ޑީ.އެފުން
އިސްނަގައިގެން މި ކުރިއަށްގެންދާ ނެޝަނަލް ސަރވިސް ޕުރޮގުރާމުގައި ބައިވެރިވުމަށް ޓަކައި އެ ފުރުޞަތުތައް
ވެސް ފަހިކޮށްދީފައިވޭ. ދެން މާލީ ހާލަތު ދަށްވުމުގެ ސަބަބުން ދިރިއުޅުމުގެ ހާލަތު ދަށަށްދާ ނުވަތަ ވަޒީފާ ބޭނުންވާ
ފަރާތްތަކުގެ ފާހަގަކުރެވިފައިވާ ކުދިންގެ ދަފުތަރެއް ނުވަތަ މީހުންގެ ދަފުތަރެއް އެކުލަވައިލައި އެ ދަފުތަރުގެ ތެރެއިން
އެ ހިމެނޭ ފަރާތްތަކުގެ ފަންކްޝަނަލް އެސިސްމަންޓުތައް އެކުލަވަ އިލެވި، އެ ފަރާތްތަކަށް ވެސް ސަރުކާރުގެ އެކި
އިދާރާތަކުން ވަޒީފާ ހޯދައިދިނުމުގެ ފުރުޞަތުތަކެއް ވެސް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ކުރެވިފައިވާކަން މި ފުރުޞަތުގައި
8

ހިއުމަން ރައިޓްސް އެންޑް ޖެންޑަރ ކޮމިޓީގެ 19 ވަނަ ބައްދަލުވުން 20 އޮކްޓޫބަރު 2026
ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުންވޭ. ދެން މިއާއެކު އަޅުގަނޑުމެން މި ދެންނެވި ދަފުތަރު ޑިޖިޓަލައިޒްކޮށް، ފަސޭހައިން އެއަށް
އަޅުގަނޑުމެންގެ މުވައްޒަފުންނަށާއި އަދި ސަރުކާރުގެ އިދާރާތަކަށް އެކްސެސްވެވޭނެ އިންތިޒާމުތައް ވެސް
ހަމަޖައްސައިދީފައިވާނެ. ދެން އެއާއެކު އަޅުގަނޑުމެންގެ މިނިސްޓްރީގެ އެންމެ މުހިންމު ދާއިރާ އެއީ އިސްރަށްވެހިން.
އިސްރަށްވެހިންގެ ހައްގުތައް ރައްކާތެރިކޮށް، ދުޅަހެޔޮ އުމުރަކަށް ތައްޔާރުމަށް ޓަކައި ވެސް އަޅުގަނޑުމެން ހަމަ ގިނަ
މަސައްކަތްތަކެއް ތަރުތީބުކުރެވިފައި ވަނީ. އެގޮތުން އިސްރަށްވެހިންގެ ދައުރު ފުޅާކުރުމަށާއި މުޖުތަމަޢުގައި
އިސްރަށްވެހިންގެ ބައިވެރިވުން އިތުރުކޮށް، އެ ފަރާތްތަކުގެ ނަފުސާނީ، ޖިސްމާނީ އަދި އިޖުތިމާއީ ދުޅަހެޔޮކަން
ކަށަވަރުކުރުމަށް ޓަކައި އަޅުގަނޑުމެން ހުޅުމާލޭގައި އިސްރަށްވެހިންގެ ނާދީއެއް 2025 ވަނަ އަހަރު ފެބުރުވަރީ މަސް
ތެރޭގައި މިވަނީ ގާއިމުކުރެވިފަ. އެހެންވީމާ، އެ ޚިދުމަތްތައް ވެސް ހުޅުމާލޭގައި ދިރިއުޅެމުންދާ ރައްޔިތުންނަށް
މާލޭގައި މި ގާއިމުކޮށްފައި އިން ނާދީއާ އެކު އަދި އެ ޚިދުމަތް ވެސް ހަމަ ހުޅުމާލޭގައި ދިރިއުޅެމުންދާ ރައްޔިތުންނަށް
ވެސް ލިބިގެންދާނެ. ދެން އޭގެ އިތުރުން އަޅުގަނޑުމެން މުޅި ރާއްޖެއަށް އަމާޒުކޮށްގެން ކުރިއަށްގެންދާ ޕުރޮގުރާމެއް
އެއީ އިސްރަށްވެހިންގެ ނަފުސާނީ ދުޅަހެޔޮކަން ކަށަވަރުކުރުމަށް ޓަކައި ކުރިއަށްގެންދާ ޕުރޮގުރާމެއް، "އުފާވެރި
ރާސްތާ"ގެ ނަމުގައި. އެހެންވީމާ، އުފާވެރި ރާސްތާ ޕުރޮގުރާމު ވެސް 2025 ވަނަ އަހަރު ނޮވެންބަރު މަހުގެ ނިޔަލަށް
މި ރާއްޖޭގައި 13 އަތޮޅެއްގައި އަޅުގަނޑުމެންނަށް މި ޕުރޮގު ރާމު ހިންގި، ޖުމުލަ އެގާރަ ސަތޭކަ އަށްޑިހަ ފަރާތަކަށް
އަޅުގަނޑުމެން މި ދެންނެވި ޕުރޮގުރާމު ކުރިއަށް ގެންދެވިފައިވޭ. ދެން މީގެ އިތުރުން މާލޭގައި މި ގާއިމުކުރެވިފައިވާ
އިސްރަށްވެހިންގެ ނާދީގައި 2025 ވަނަ އަހަރު އިސްރަށްވެހިންނަށް އަމާޒުކޮށް، އެކިއެކި އެން.ޖީ.އޯސްތަކާއި އަދި
ސަރުކާރުގެ މުއައްސަސާތައް ވެސް ގުޅިގެން އަޅުގަނޑުމެންނަށް ޖުމުލަ ހަތަރު ސަތޭކަ އަށްޑިހަ އަށް ޕުރޮގުރާމެއް
ހިންގިފައިވާކަން އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލަން. ދެން މިދިޔަ އަހަރު ތެރޭގައި އަޅުގަނޑުމެންނަށް ދިވެހިރާއްޖޭގެ
އިސްރަށްވެހިންގެ ގައުމީ ސިޔާސަތު ފައިނަލައިޒްކުރެވި، އެ ވެސް ވަނީ ލޯންޗުކުރެވިފަ. ދެން އިސްރަށްވެހިންގެ
ގައުމީ ސިޔާސަތު ތަންފީޒުކުރުމަށް ބޭނުންވާ ނެޝަނަލް އެކްޝަން ޕްލޭން ވެސް އެކުލަވައިލައި އެ އެކްޝަން ޕްލޭން
ވެލިޑޭޓްކުރުމުގެ މަސައްކަތްތައް ވެސް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ކުރިއަށް ގެންދެވުނު. ދެން އެއާއެކޮށް އަޅުގަނޑުމެން
ކުރިއަށްގެންދާ އެންމެ މުހިންމު އެއް ޕުރޮގުރާމު، މި ދާންމަތިވެފައި މިވާ އުމުރުން ދުވަސްވީ ފަރާތްތަކަށް އެ
ބޭފުޅުންނަށް ފަސޭހައިން މެޑިކަލް ސަރވިސަސާ އި އަދި އެހެނިހެން ނަފުސާނީ، އިޖުތިމާއީ އެހީތެރިކަން
ފޯރުކޮށްދެވޭނެ އިންތިޒާމުތައް ހަމަޖެއްސުން. އެހެންވީމާ، މި ޕުރޮގުރާމުގެ ތެރެއިން ވެސް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ލިބުނު
ފޯމުތަކުގެ ތެރެއިން އެ ފޯމުތައް އެސިސްކުރެވި، ޝަރުތުހަމަވާ 35 ފަރާތަކަށް އަޅުގަނޑުމެން މި ޚިދުމަތްތައް ވެސް
މިދިޔަ އަހަރު ތެރޭގައި ފޯރުކޮށްދީފައިވާނެ. ދެން ނާޒުކު ހާލަތްތަކުގައި ދިރިއުޅެމުންދާ ފަރާތްތައް ދެނެގަނެ،
9

ހިއުމަން ރައިޓްސް އެންޑް ޖެންޑަރ ކޮމިޓީގެ 19 ވަނަ ބައްދަލުވުން 20 އޮކްޓޫބަރު 2026
ވިޔަނުދިނުމުގެ ނަޒަރަކުން މަސައްކަތްކުރުމަކީ ވެސް އަޅުގަނޑުމެން މިނިސްޓްރީގެ އެއް އަމާޒު. ޚާއްސަކޮށް
އަޅުގަނޑުމެން މިނިސްޓްރީގެ ސިޔާސަތުތައް މި ވަގުތު ބައްޓަންކުރެވިފައި މިވަނީ މައްސަލައެއް ފެންމަތިވެގެން، އެ
މައްސަލައިގައި ހިމެނޭ ފަރާތްތައް ވަލްނަރަބަލް ހާލަތަކަށް ދިއުމުގެ ކުރިން އެ ހާލަތުތައް ދެނެގަނެ، މި ދައުލަތުގެ
އިޖުތިމާއީ ރައްކާތެރިކަން ފޯރުކޮށްދޭ ވިއުގައިގެ ތެރެއިން ހުރި ފުރުޞަތުތައް ފަހިކޮށްދިނުމަށް ޓަކައި
މަސައްކަތްކުރުން. އެހެންވީމާ، ރާއްޖެ ޤުދުރަތީ ގޮތުން މި އުފެދިފައި އޮންނަ ގޮތުން ހުސްއެކަނި ސަރުކާރުގެ މައި
ހިއްސާދާރު މުއައްސަސާއަކުން އެކަނި މަސައްކަތްކުރެވޭނެ ކަންތައްތަކެއް ނޫން ރައްޔިތުންގެ އިޖުތިމާއީ
ރައްކާތެރިކަން ކަށަވަރުކުރުމަށް މަސައްކަތްކުރުމަކީ. އެގޮތުން އިޖުތިމާއީ ބަދަހި މަދަދުވެރިން (އިބަމަ)ގެ ނަމުގައި
ވެސް އަޅުގަނޑުމެން ސަރުކާރުގެ އިޖުތިމާއީ ޚިދުމަތް ފޯރުކޮށްދިނުން މި ދެންނެވި މުއައްސަސާތަކުގެ އިޚުތިޞާޞް
ތެރޭގައި ހިމެނޭ އިދާރާތައް ހިމެނޭހެން އެކުލަވައިލެވިފައިވާ ގްރޫޕެއް މިއީ. އެހެންވީމާ، މި ގުރޫޕުތައް މެދުވެރިކޮށް
އަޅުގަނޑުމެން އެ މަސައްކަތް މިދިޔަ އަހަރު ތެރޭގައި ވެސް ކުރިއަށް ގެންގޮއްސައިވާނެ. އެގޮތުން ރާއްޖޭގެ ހުރިހާ
އަތޮޅެއްގައި އަޅުގަނޑުމެންނަށް މިވަނީ އިބަމަ ގާއިމުކުރެވިފަ. ޖުމުލަ ސަތޭކަ ފަސްދޮޅަހަށް ވުރެ ގިނަ ރަށުގައި
އިބަމަ ގާއިމުކުރެވިފައިވޭ. އެހެންވީމާ، ދެން މި އަހަރު ތެރޭގައި އަޅުގަނޑުމެން މި މަސައްކަތްކުރަނީ މި
ގާއިމުކުރެވިފައި ނުވާ ރަށްތަކުގައި އެ މަސައްކަތްތައް ކުރިއަށް ގެންދިއުމަށް ޓަކައި. ދެން އޭގެ އިތުރުން
އަޅުގަނޑުމެންނަށް އިބަމައާ އެއްކޮށް ކުރިއަށް ގެންދެވޭ އަނެއް މައިގަނޑު މަސައްކަތްތަކަކީ "ހާލު ކިހިނެއް"
ނަމުގައި އަޅުގަނޑުމެން މި ކުރިއަށްގެންދާ ޕުރޮގުރާމު. ޖުމުލަކޮށް ރާއްޖޭގެ ހުރިހާ އަތޮޅަކަށް ޒިޔާރާތްކުރުމަށް
އަޅުގަނޑުމެން އަމާޒުހިފާފައިވާ މި ޕުރޮގުރާމުގެ ތެރެއިން 2025 ވަނަ އަހަރު އަޅުގަނޑުމެންނަށް ސާދަ އަތޮޅެއްގައި
ވަނީ ކުރިއަށް ގެންދެވިފަ އި. އެ އަހަރު ނިމުނު އިރު އަޅުގަނޑުމެންނަށް ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސަތާރަ ހާހަށްވުރެ ގިނަ
ގޭބީސީތަކަށް ޒިޔާރަތްކުރެވި، އެ ގޭބީސީތަކުގައި ދިރިއުޅެމުންދާ ރައްޔިތުންގެ ހާލު ދެނެގަނެ، ދައުލަތުގެ އިޖުތިމާއީ
ރައްކާތެރިކަން ފޯރުކޮށްދިނުމުގެ ވިއުގައާއި އަދި އެހެނިހެން ސަރުކާރުގެ ކަމާ ގުޅޭ އިދާރާތަކަށް އެ ބޭފުޅުންގެ
ކޮންސަރންސްތައް ހުށަހަޅައި، އެހީތެރިކަން ފޯރުކޮށްދިނުމުގެ މަސައްކަތްތައް ވަނީ ފެށިފައި. ދެން މިނިސްޓްރީގެ
އެންމެ މުހިންމުކަމާ އެކުގައި އަޅުގަނޑުމެންނަށް ކުރިއަށް ގެންދެވުނު އެއް ޕުރޮގުރާމަކީ އޭޝިއަން ޑިވެލޮޕްމަންޓް
ބޭންކާ އެއްކޮށް އަޅުގަނޑުމެން ފަށައިގެން ކުރިއަށްގެންދާ ސްޓްރެންތަނިން ޖެންޑަރ އިންކްލޫސިވް އިނީޝިއޭޓިވް
ޕްރޮޖެކްޓް. މި މަޝްރޫޢަކީ ދިވެހިރާއްޖޭގައި ޚާއްސަކޮށް އިޖުތިމާއީ ރައްކާތެރިކަމާއި އިޖުތިމާއީ ޚިދުމަތްދޭ އިރު
ނުވަތަ ޖުމުލަކޮށް ރައްޔިތުންނަށް ޚިދުމަތްފޯރުކޮށްދޭ އިރު މިންތީގެ ނަޒަރަކުން ސިޔާސަތުތައް ބައްޓަންކޮށް، މިންތީގެ
ނަޒަރިއްޔާތަކުން އެ ޚިދުމަތް ދެވޭނެ އިންތިޒާމުތައް ކަށަވަރުވެފައިވޭތޯ ބެލުން. މައިގަނޑު ގޮތެއްގައި މި މަޝްރޫޢު
10

ހިއުމަން ރައިޓްސް އެންޑް ޖެންޑަރ ކޮމިޓީގެ 19 ވަނަ ބައްދަލުވުން 20 އޮކްޓޫބަރު 2026
އަޅުގަނޑުމެން 2028ގެ ނިޔަލަށް މި ކުރިއަށް ގެންދަނީ. ކުރިއަށް ގެންދާ އިރު މައިގަނޑު ފަސް އައުޓްޕުޓަކަށް މި
ޕުރޮޖެކްޓު ރޭވިފައި މި ވަނީ. އޭގެ ތެރޭގައި ވައިލެންސް އަ ގެއިންސް ވިމެންސްއާ ގުޅޭ ޕްރިވެލަންސް ސްޓަރޑީއެއް
އެފް.ޕީ.އޭ މެދުވެރިކޮށް ހެދުމާއި އަދި އޭގެ އިތުރުން ޖެންޑަރ ރެސްޕޯންސިވް ބަޖެޓިން، ސަރުކާރުގެ ބަޖެޓު
އެކުލަވައިލާ އިރު މިންތީގެ ނަޒަރިއްޔާތަކުން ޚާއްސަ އަހަންމިއްޔަތުކަން ދެވިފައިވާ ބަޖެޓެއް އެކުލަ ވައިލުމަށް ޓަކައި
އެ ކުރަންޖެހޭ މަސައްކަތްކުރުމާއި، ދެން ރާއްޖޭގައި އިޖުތިމާއީ ޚިދުމަތް ފޯރުކޮށްދެމުންދާ ފަރާތްތަކުގެ ކެޕޭސިޓީ
ބިލްޑިންއަށް މަސައްކަތްކުރުމާއި މީގެ އިތުރުން ޗައިލްޑް ކެއަރ ނުވަތަ ޑޭ ކެއަރ މަސައްކަތްތަކާ ގުޅުންހުރި ގިނަ
މަސައްކަތްތަކެއް ވެސް މީގެ ތެރެއިން ކުރެވިގެންދާނެ. ދެން މި ޕުރޮޖެކްޓުގެ ތެރެއިން ވެސް އެންމެ މުހިންމު އެއް
މަސައްކަތެއް ގޮތުގައި އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުންވަނީ ރާއްޖޭގައި ތިން ސަރަހައްދެއްގައި ގެވެށި އަނިޔާގެ
ޝިކާރައަކަށްވެގެން މި ހުށަހެޅޭ މައްސަލަތަކުގައި ހިމެނޭ ފަރާތްތަކަށް އެ ބޭނުންވާ ވަގުތީ ރައްކާތެރިކަން
ފޯރުކޮށްދިނުމާއި އަދި އެ ފަރާތް އަލުން އަނބުރާ މުޖުތަމަޢަށް ނެރުމަށް ޓަކައި އެ ބާރުވެރިކުރުމަށް ޓަކައި ކުރަންޖެހޭ
މަސައްކަތްތައް ކޮށް، ޖުމުލަކޮށް އެ ފަރާތްތަކަށް ބޭނުންވާ ޚިދުމަތް ލިބޭނެހެން ތިން ސަރަހައްދެއްގައި މި ޑީ.ވީ
ޝެލްޓަރެއް ގާއިމުކުރުމަށް ޓަކައި މަސައްކަތްތަކެއް ފެށިފައި މިވަނީ. އެގޮތުން އައްޑޫގައި ގާއިމުކުރާ ޑީ.ވީ
ޝެލްޓަރުގެ މަސައްކަތްތައް މިދިޔަ އަހަރު ޑިސެންބަރު މަސް ތެރޭގައި އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެވޯޑުކުރެވި، އެ
މަސައްކަތްތައް ވަރަށް ހަލުއި ސްޕީޑެއްގައި މިހާރު އެބަ ކުރިއަށް ގެންދޭ. ހަމަ އަޅުގަނޑުމެން މި އުއްމީދުކުރަނީ މި
އަންނަ އަހަރު ޖަނަވަރީ މަސް އަންނަން ވާ އިރަށް މި ތަން ހުޅުވި، ރައްޔިތުންނަށް ބޭނުންވާ ޚިދުމަތް ދެވޭނެ
ކަމަށް. ދެން އޭގެ އިތުރުން ހުޅުމާލެއާއި އުނގޫފާރުގަ އި ވެސް ޑީ.ވީ ޝެލްޓަރެއް އެޅުމުގެ މަސައްކަތްތައް ކުރިއަށް
ދޭ. އެހެންވީމާ، މިހާރު އޭ.ޑީ.ބީއާ އެއްކޮށް މީގައި ކުރިއަށް ދަނީ މީގެ ޓެންޑަރިން މަސައްކަތްތަކާ ގުޅުންހުރި
ކަންތައްތައް. އާދެ! 2027 ވަނަ އަހަރު. އާދެ! ދެން އޭގެ އިތުރުން ހަމަ ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުންވާ ކަމަކީ
އަޅުގަނޑުމެންގެ މިނިސްޓްރީގެ އެންމެ މުހިންމު އެއް އޭރިޔާއަކީ ކުޑަކުދިންނާއި އަދި ނާޒުކު ހާލަތްތަކުގައި
ދިރިއުޅެމުންދާ އެހެން ފަރާތްތަކުގެ ވެސް ގާނޫނަކުން ނުވަތަ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤާނޫނުއަސާސީން އެ ފަރާތްތައް
ލިބިދީފައި ހުރި ހައްގަކަށް އުނިކަމެއް ލިބިގެން މި ހުށަހެޅޭ މައްސަލަތަކުގައި މަސައްކަތްކުރުން. އެގޮތުން މިދިޔަ
އަހަރު އަޅުގަނޑުމެންނަށް ރާއްޖޭގެ ހުރިހާ އަތޮޅަކުން އުމުރުން 18 އަހަރުން ދަށުގެ ކުދިންގެ... (ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު)
ޝުކުރިއްޔާ އިނގޭތޯ. އަޅުގަނޑު ކުރިއަށް ގެންދާނަން. އަޅުގަނޑުމެން މިނިސްޓްރީއަށް 2025 ވަނަ އަހަރު ރާއްޖޭގެ
އެކި އަތޮޅުތަކުން އުމުރުން 18 އަހަރުން ދަށުގެ ކުދިންނާ ގުޅޭ ތަފާތު އަށާރަ ސަތޭކައަށް ވުރެ ގިނަ މަސައްކަތައް
ހުށަހެޅިފައިވޭ. އޭގެ ތެރޭގައި ކުޑަކުދިންނަށް ކުރާ އެ ބާވަތުގެ ހާނިކަތަކާ ގުޅުންހުރި މައްސަލަތައް ހިމެނޭ. ދެން މީގެ
11

ހިއުމަން ރައިޓްސް އެންޑް ޖެންޑަރ ކޮމިޓީގެ 19 ވަނަ ބައްދަލުވުން 20 އޮކްޓޫބަރު 2026
ސެގްރިގޭޓެޑް ބަލައިލާ އިރު ހަމަ ގިނައިން ހުށަހެޅިފައި ވަނީ އަންހެން ކުދިންނަށް ކުރާ އެކިއެކި ހާނިކައާ ގުޅުންހުރި
މައްސަލަތައް. އޭގެ ތެރޭގައި ނުވަ ސަތޭކަ ފަސްދޮޅަސް އެއް މައްސަލައެއް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ހުށަހެޅިފައިވޭ. އަދި
މީގެ އިތުރުން އަޅުގަނޑުމެން ފިރިހެން ކުދިންނާ ގުޅޭ ނުވަ ސަތޭކަ ހަތަރު މައްސަލައެއް ހުށަހެޅިފައިވާކަން
އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލަން. ދެން އޭގެ އިތުރުން ގެވެށި އަނިޔާ ނުވަތަ ވަކި ޖިންސަކަށް ވީތީ ކުރާ އަނިޔާއާ
ގުޅުންހުރި އަދި 18 އަހަރުން މަތީގެ ނުކުޅެދުންތެރިކަން ހުންނަ ފަރާތްތަކާއި އަދި އުމުރުން ދުވަސްވީ މީހުންނާ
ގުޅޭގޮތުން ޖުމުލަ އަޅުގަނޑުމެންނަށް ހަތް ސަތޭކަ އެގާރަ މައްސަލައެއް ރާއްޖޭގެ އެކި ސަރަހައްދުތަކުން މިދިޔަ
އަހަރު ލިބިފައިވާ އިރު އޭގެ ތެރޭގައި ހިމެނެނީ ފަސް ސަތޭކަ ސާޅިސް އަށް މައްސަލައަކީ އަންހެނުންނާ ގުޅުންހުރި
މައްސަލަ. އަދި އޭގެ ތެރެއިން ސަތޭކަ ފަސްދޮޅަސް ތިން މައްސަލައިގައި ހިމެނެނީ ފިރިހެން ބޭފުޅުން. އެހެންވީމާ،
މި ހުރިހާ މައްސަލައެއް ވެސް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ހުށަހެޅުމާ އެއްކޮށް އަޅުގަނޑުމެން ޢަމަލުކުރަމުން ދާ އުސޫލުތަކުގެ
ތެރެއިން އެ ފަރާތްތަކަށް ބޭނުންވާ ނަފުސާނީ، އިޖުތިމާއީ އެހީތެރިކަން ފޯރުކޮށްދިނުމާއި އަދި އެ ފާރަތްތަކުގެ
ރައްކާތެރިކަން ކަށަވަރު ނުކުރެވޭ ހާލަތްތަކުގައި ދައުލަތުގެ ނިޒާމުގެ ތެރެއިން އެ ފަރާތްތަކަށް ބޭނުންވާ އެހީތެރިކަން
ފޯރުކޮށްދެވިފައި ވާނެ. ދެން އޭގެ އިތުރުން އަޅުގަނޑުމެން މިނިސްޓްރީގެ އެންމެ މުހިންމު އެއް އަމާޒު އެއީ
ދައުލަތުގެ ބެލުމުގެ ދަށަށް ހާލަތެއް ދިމާވެގެން ކުއްޖަކު ނެގުނު ކަމުގައި ވީ ނަމަވެސް އެ ކުއްޖަކު ދައުލަތުގެ
ބެލުމުގެ ދަށުގައި ގިނަ ދުވަސްތަކެއް ނުކޮށް، އަލުން އަނބުރާ ޢާއިލާއާ ހަވާލުކުރުމަށް ޓަކައި އެ ކުރަންޖެހޭ
މަސައްކަތްތައް ކުރުން. އެގޮތުން ކޮންމެ ކުއްޖަކަށް ޢާއިލާ ޕުރޮގުރާމު ވެސް އެކުލަވައިލެވިފައި މި ވަނީ. އެ
ޕުރޮގުރާމުގެ ތެރެއިން ވެސް ކުދިންނަށް ޢާއިލީ ވެއްޓެއް ހޯދައި ދިނުމަށް ޓަކައި ގިނަ މަސައްކަތްތަކެއް
އަޅުގަނޑުމެން ކުރަން. އެގޮތުން، މިދިޔަ އަހަރު ތެރޭގައި ދައުލަތުގެ ބެލުމުގެ ދަށުގައި ތިބި ޖުމުލަ ސާދަ ކުއްޖެއް
ފޮސްޓަރިން ނިޒާމުގެ ތެރެއިން އަޅުގަނޑުމެންނަށް ޢާއިލާތަކެއް ހޯދައިދެވިފައިވޭ. އަދި އެއާއެކުއެކީގައި
ރީއިންޓަރގްރޭޝަން މަރުޙަލާގެ ތެރެއިން ނުވަތަ ޢާއިލާއަށް ރުޖޫއަކުރުވުމުގެ އިންތިޒާމުތަކުގެ ތެރެއިން އެ ކުދިންގެ
އެކްސްޓެންޑެޑް ޢާއިލާ އެކްސްޕްލޯކުރުމަށް ފަހު ޖުމުލަ ބާވީސް ކުއްޖަކަށް މި ފުރުޞަތު އަޅުގަނޑުމެން ހޯދައިދެވިފައި
ހުރި. ދެން 2025 ވަނަ އަހަރު ފިޔަވަތީގެ އަހަރީ ރިޕޯޓަށް އަޅުގަނޑުމެން ނަޒަރު ހިންގާ އިރު، ފިޔަވައްޗަށް
ނަވާވީސް މިލިއަން ރުފިޔާގެ ބަޖެޓެއް ލިބިފައި ވާ އިރު ޖުމުލަކޮށް ހަމަ ބަޖެޓުގެ ވެސް ބޮޑު ބައެއް
އަޅުގަނޑުމެންނަށް ޔޫޓިލައިސް ކުރެވިފައިވާ ކަން އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުންވި. ދެން ފިޔަވަތީގައި ތިބި
މުވައްޒަފުންގެ އަދަދަށް ބަލާ އިރު މި އަހަރު ނިމުނު އިރު ޖުމުލަ ސަތޭކަ ފަސް މުވައްޒަފަކު ތިބި. ދެން އޭގެ
އިތުރުން އަޅުގަނޑުމެން މިދިޔަ އަހަރު އަލަށް ފިޔަވައްޗަށް ނުވަ މުވައްޒަފަކު ހަމަޖައްސައިދީފައި ވާނެ. ދެން
12

ހިއުމަން ރައިޓްސް އެންޑް ޖެންޑަރ ކޮމިޓީގެ 19 ވަނަ ބައްދަލުވުން 20 އޮކްޓޫބަރު 2026
ފިޔަވައްޗަކީ ވެސް މާލެ ސަރަހައްދުގައި ދައުލަތުގެ ބެލުމުގެ ދަށުން ރައްކާތެރިކަން ފޯރުކޮށްދެމުންދާ ކުދިން އެންމެ
ގިނައިން މަރުކަޒުކުރެވިފައި ތިބި ތަން، އިންސްޓިޓިއުޝަން ކަމުގައި ވާތީވެ، އަޅުގަނޑުމެން ވަރަށް ޚާއްސަ
އަހަމިއްޔަތުކަމެއް ދެން އެ ތަނަށް ބޭނުންވާ މުވައްޒަފުން ހަމަޖައްސައިދިނުމަށް ޓަކައި މި ދެންނަވާހެން
މުވައްޒަފުންނަށް އެ އޮންނަ އުސޫލުގެ ތެރެއިން އަހަރީ ޗުއްޓީއާއި އަދި ސަލާމާއި ވިހެއުމުގެ ޗުއްޓީ ވެސް ލިބެމުންދާ
އިރު އެ ތަނުގައި ތިބޭ ކުދިންނަށް އެއްވެސް ކަހަލަ އަސާސީ ހައްގަކުން ނުވަތަ ކުދިންނަށް ބޭނުންވާ އަޅައިލުން
ނުލިބޭނެ އެއްވެސް ކަހަލަ ހާލަތެއް ވިޔަނުދިނުމަށް ޓަކައި އެ ކުރަން ޖެހޭ ހުރިހާ މަސައްކަތްތަކެއް ވެސް
އަޅުގަނޑުމެން ކުރަމުންގެންދިޔައިން. ދެން އޭގެ އިތުރުން ފިޔަވަތީގައި މަސައްކަތްކުރާ މުވައްޒަފުންނަކީ
އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފާރަވެރިވާ އިދާރާތަކުން ވެސް އެ ބޭފުޅުންގެ މަސައްކަތްތައް ވަރަށް ގާތުން ބަލަމުންގެންދާ
އިދާރާތަކަށް ވުމާ އެކު ، މުވައްޒަފުންނަށް އެ ޢަމަލުކުރަން ޖެހޭ މިންގަނޑުތަކާއި ގާނޫނުތަކަށް މުވައްޒަފުން
އަހުލުވެރިކުރުމަށް ޓަކައި ވަރަށް ޚާއްސަ އަހަންމިއްޔަތުކަމެއް އަޅުގަނޑުމެން ދެން. އެގޮތުން ހަމަ ނިމިދިޔަ އަހަރު
ތެރޭގައި ވެސް މުވައްޒަފުންނާ ގުޅުން ހުރި އެކިއެކި ދާއިރާއާ ގުޅުން ހުރި ތަމްރީނު ޕުރޮގުރާމުތަކެއް
އަޅުގަނޑުމެންނަށް ކުރިއަށްގެންދެވިފައިވޭ. ދެން އެއާ އެކު މިދިޔަ އަހަރުގެ ވެސް އަޅުގަނޑުމެން އަމާންވެށި،
ޚާއްސަކޮށް ސެންޓްރަލައިޒްކޮށްގެން ދައުލަތުގެ ބެލުމުގެދަށުން މި ކުދިން ބަލަހައްޓަމުން ގެންދިޔަގެންދިއުމަށް ނިމުމަށް
ގެނެސް އަތޮޅު ތެރޭގައި ގާއިމުކުރެވިފައިވާ އަމާންވެށިތަކަށް ވެސް ހަމަ ދައުލަތުގެ ބެލުމުގެދަށުން ފިޔަވަތީގައި ތިބި
ކުދިން ވެސް ބަދަލުކުރެވިފައިވޭ. އެ ގޮތުން ނިމިދިޔަ އަހަރު ޖުމުލަ 33 ކުއްޖެއް އަޅުގަނޑުމެން ބެލުމުގެދަށުގައި
ތިބި ކުއްޖެއް ރާއްޖޭގެ އެކި ސަރަހައްދުތަކުގައި ގާއިމުކުރެވިފައިވާ އަމާންވެށިތަކަށް ބަދަލުކުރެވިފައިވޭ. އެއާއެކު
2025 ވަނަ އަހަރު ދައުލަތުގެ ބެލުމުގެދަށުން ފިޔަވައްޗަށް އަލަށް 18 ކުއްޖަކަށް ރައްކާތެރިކަން ފޯރުކޮށްދެވިފައިވޭ.
ދެން މިދިޔަ އަހަރު ނިމުނުއިރު ޖުމުލަ 37 ކުއްޖަކަށް ދައުލަތުގެ ބެލުމުގެދަށުން ފިޔަވަތީގައި އެ ކުދިންނަށް ބޭނުންވާ
ރައްކާތެރިކަން ފޯރުކޮށްދެވިފައިވޭ. ޖުމުލަކޮށް އެއީ އަޅުގަނޑުމެން މިދިޔަ އަހަރުގެ، 2025 ވަނަ އަހަރުގެ އަހަރީ
ރިޕޯޓުގައި އަޅުގަނޑުމެން ކޮމިޓީއަށް ހުށަހަޅަން ބޭނުންވާ ކަންކަން.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ޝުކުރިއްޔާ އިނގޭތޯ. ކޮމިޓީ ރިޕޯޓު، ތަފުސީލީ ރިޕޯޓެއް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ހުށަހެޅިގެން މި ދިޔައީ. މި
ރިޕޯޓާ މެދު އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންގެ އެއްވެސް ސުވާލެއް ނުވަތަ ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުންވާ ކަމެއް ވާ ނަމަ
އަޅުގަނޑުމެން ފުރުޞަތު ހުޅުވައިލަން. ހުރާ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޑރ. އަނާރާ ނަޢީމް.
13

ހިއުމަން ރައިޓްސް އެންޑް ޖެންޑަރ ކޮމިޓީގެ 19 ވަނަ ބައްދަލުވުން 20 އޮކްޓޫބަރު 2026
ހުރާ ދާއިރާގެ މެންބަރު އަނާރާ ނަޢީމް ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ޝުކުރިއްޔާ. މަރުޙަބާ އިނގޭތޯ ހުރިހާ ބޭފުޅުންނަށް. އަޅުގަނޑުގެ އެބަ އޮތް ދެ ސުވާލެއް. ފުރަތަމަ ސުވާލަކީ،
މިހާރު ތި ބޭފުޅުންނަކީ ވަރަށް އިޖުތިމާއީ ގޮތުން ނަފުސާނީ ދުޅަހެޔޮކަމާ މި ކަންތައްތައް ވަރަށް
ސަމާލުކަންދެއްވައިގެން، ރިޕޯޓުން ވެސް ދެންމެ ފެނިއްޖެ ދެއްތޯ. ދެން ކިހާވަރަކަށް މަސައްކަތްކުރައްވަންތޯ؛ މިހާރު
ވާ ގޮތަކީ އަޅުގަނޑުމެން މި ދާއިރާތަކުގައި ވެސް ވަރަށް ބޭނުންވޭ ދެއްތޯ ކޮންމެ ރަށެއްގައި ވެސް ބަލިވުމުގެ ކުރިން
މުޖުތަމަޢުގައި ގުރޫޕުތަކެއް ވިޔަސް ހަރަކާތްތެރިވެ އުޅޭނެ ބައެއް ދެއްތޯ. މިސާލަކަށް ކަމެއް ދިމާވިޔަސް ގުޅައިލާނެ
މީހަކު ހުރުން. އެ ކަހަލަ ކަންކަމަށް ކިހާވަރަކަށް ސަމާލުކަން ދެއްވަންތޯ؟ ދެން ދެވަނަ ސުވާލަކީ، ތި ބޭފުޅުން
ބަޖެޓު ފަންޑެއް ވެސް ގާއިމުކުރައްވާފައި ދެއްތޯ އެ ވަނީ ހަމަ ޑޮނޭޓްކުރާ ފަރާތްތަކަށް ވެސް. ދެން އެ ގޮތުން
ރަށްރަށުގައި އުޅޭ ނިކަމެތިންނަށް ކިހިނެއްތޯއޭ އޭގެން އެހީއަކަށް އެދެންޏާމުން ޢަމަލުކުރަން ޖެހޭނެ އުސޫލުތަކެއް
ކަނޑައަޅާފައިވޭތޯ؟ ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ޖަވާބުދެއްވަން އަޅުގަނޑު ފުރުޞަތުހުޅުވައިލަން.
މިނިސްޓްރީ އޮފް ހެލްތު، ފެމިލީ އެންޑް ވެލްފެއަރގެ ސްޓޭޓް މިނިސްޓަރ ޒީނާޒް އަދުނާން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ال ساَّلم علْيكم. ތޭންކް ޔޫ އިނގޭތޯ އެމް.ޕީ. ފުރަތަމަ ތި ފާހަގަކުރެއްވި ސުވާލުގައި އަތޮޅުގައި އެކި
ސަރަހައްދުތަކުގައި ކޮން ބަޔަކަށްތޯ ގޮވައިލާނީ ދެއްތޯ. އަޅުގަނޑުމެންގެ މިނިސްޓްރީގެ ފަރާތުން ގާތްގަނޑަކަށް މިހާރު
5 ވަރަކަށް އަހަރު ވެދާނެ "އިބަމަ" ޕުރޮގުރާމު ޑިޒައިންކުރެވިގެން، "އިބަމަ"އަކީ މި ދެންނެވިހެން އަތޮޅުތެރޭގައި،
ޚާއްސަކޮށް އަޅުގަނޑުމެން މި ލާމަރުކަޒީ ނިޒާމުން ސޯޝަލް ޕްރޮޓެކްޝަން ސަރވިސް ދިނުމުގައި އަޅުގަނޑުމެންގެ
މިނިސްޓްރީ ބޭސްވެފައި މި އިންނަނީ މާލޭގައި. ދެން އެހެންނަމަވެސް، އަތޮޅުތެރޭގައި ހަމަ ކުދިކުދި ރަށްރަށަށް
އަޅުގަނޑުމެންގެ ކޮމިޔުނިޓީތަކުގައި ތިބި ފަރާތްތަކަށް މި ދެންނެވިހެން ކައިރިން މި ޚިދުމަތް ފޯރުކޮށްދިނުމުގެ
ނިޒާމަކަށް އަޅުގަނޑުމެން ބަލައިލާ އިރު އެއް ނިޒާމަކީ ގާއިމުވެފައި މި ހުންނަ ސިޓީ ކައުންސިލުތައް. ދެން
އެހެންނަމަވެސް، ސިޓީ ކައުންސިލުގެ މެންޑޭޓުގެ ތެރޭގައި ވެސް އެބަ ހުރި ހަމަ އަޅުގަނޑުމެންގެ މެންޑޭޓުގައި މި
ހުރި މަސައްކަތްތައް ރަށު ފެންވަރުގައި، އަތޮޅު ފެންވަރުގައި ކުރެއްވުމުގެ މެންޑޭޓު. ތި ފާހަގަކުރެއްވި ކަންކަމަށް
14

ހިއުމަން ރައިޓްސް އެންޑް ޖެންޑަރ ކޮމިޓީގެ 19 ވަނަ ބައްދަލުވުން 20 އޮކްޓޫބަރު 2026
އަޅުގަނޑުމެންގެ މިނިސްޓްރީން މިހާތަނަށް ކުރެވިފައި ހުރި މަސައްކަތަށް ބަލައިލާ އިރު މި ދެންނެވިހެން
ވިޔަނުދިނުމުގެ ވިސްނުމަކުން އަތޮޅުތެރޭގައި ތިބި ފަރާތްތަކަށް ހޭލުންތެރިކަން އިތުރުކުރުމާއި އަދި ހަމަ އެއާއެއްކޮށް
މި ނާޒުކު ހާލަތްތަކަށް ގޮސްދާނެހެން ހީވާ ފަރާތްތައް ދެނެގަތުމުގެ މަސައްކަތް ކުރުމަށް ޓަކައި އިޖުތިމާއީ
މަދަދުވެރިންގެ ނަމުގައި މި ދެންނެވިހެން ފަރާތްތަކާ އެކު އަޅުގަނޑުމެން މިނިސްޓްރީ އިސްނަގައިގެން އެބަ ހުރި
މަސައްކަތްތަކެއް ކުރެވިފައި. އެ ޕުރޮގުރާމު، މި "އިބަމަ" ޕުރޮގުރާމުގައި އަނެއްހެން މި ކޮމްޕޮޒިޝަނަށް ބަލާ އިރު
ކައުންސިލު ބައިވެރިވޭ. އަދި ހަމަ އެއާއެކު ސްކޫލު، ހޮސްޕިޓަލު، ޕޮލިސް މި މެންޑޭޓު ފޯލްވާ ސަރުކާރުގެ ހުރިހާ
އިދާރާތްތަކެއް ހިމެނޭ ގޮތަށް އަޅުގަނޑުމެން ގުރޫޕެއް މި އެކުލަވައިލެވިފައި މި އޮތީ ރާއްޖޭގެ ކޮންމެ ރަށެއްގައި ހަމަ
އިނގޭތޯ. ދެން އެ ފަރާތްތަކަށް ބޭނުންވާ އޮރިއެންޓޭޝަން، އެ ފަރާތްތަކަށް ބޭނުންވާ ޓްރެއިނިން ޕުރޮގުރާމްސްތައް
މިނިސްޓްރީން އިސްނަންގަވައިގެން ހަމަ ފޯރުކޮށްދެއްވާފައި އެބަ ހުރި. އަދި ހަމަ އެއާއެކު ބައެއް ރަށްރަށުގައި ބައެއް
ސަރަހައްދުތަކުގައި ވަރަށް ރަނގަޅު ފީޑްބެކް ލިބިފައި އެބަ ހުރި. މި ދެންނެވިހެން އެ ބޭފުޅުން އެ ރަށެއްގައި ހަމަ
ކޮމިޔުނިޓީ ތެރެއިން މެޕްކުރައްވާފައި ކޮބައިތޯ މިސާލަކަށް އުމުރުން ދުވަސްވީ ފަރާތްތަކުގެ ތެރެއިން ވެސް
އަޅުގަނޑުމެންގެ ޚާއްސަ އެހީތެރިކަމަށް ބޭނުންވާ ހާލަތަށް އަތުވެދާނެ ފަރާތްތަކަކީ. ނުކުޅަދުންތެރިކަން ހުންނަ
ފަރާތްތައް. އަދި މި ދެންނެވިހެން އެކި ވަލްނަރަބަލް ފަރާތްތައް ދެނެގަނެ، އެ ފަރާތްތައް އަޅުގަނޑުމެން އެކި
މުއައްސަސާތަކާ ގުޅުވައިދިނުމުގެ މަސައްކަތް ކޮމިޔުނިޓީ ތެރެއިން ކުރައްވާނެ ބޭފުޅުންގެ ގޮތުގައި މި ބޭފުޅުން މި
މަސައްކަތްކުރައްވަނީ. ދެން މިހާރު އަޅުގަނޑުމެން މި އަހަރު އެބަ މަސައްކަތްކުރަން "އިބަމަ" ކޮންފަރެންސެ އް
ބޭއްވުމަށް. އެއް ޕްލެޓްފޯމަކަށް އައިސް އަޅުގަނޑުމެން މިހާތަނަށް ކިހާ ކާމިޔާބުކޮށްތޯ، ހުރި ޗެލެންޖުތަކަކީ ކޮބައިތޯ
ބަލައިފައި ކުރިއަށް އޮތް ތަނުގައި އިތުރަށް މި ސްޓްރެންތެން ކުރުމަށް ޓަކައި. ދެން އަޅުގަނޑުމެންނަށް
ގަބޫލުކުރެވެނީ ހަމަ ވަރަށް ބޮޑަށް ކޮމިޔުނިޓީ ބޭސްޑް މަސައްކަތްތަކެއް އެ ކޮމިޔުނިޓީ ތެރޭގައި ކުރެވިގެންނޭ
އަޅުގަނޑުމެންނަށް މުޅި ރާއްޖެ އެތުރިފައި މި އޮންނަ ގޮތުން ސެންޓްރަލީ މި ދެވޭ ޚިދުމަތް އަތޮޅުތެރޭގައި ރަށްރަށުގެ
ކޮމިޔުނިޓީތަކާ ހަމައިން އަޅުގަނޑުމެންނަށް މަސައްކަތްކުރެވޭނީ އިނގޭތޯ. އެއީ ދެން. ދެވަނަ ސުވާލަކަށް ވިދާޅުވީ
ފަންޑު. އާދެ! ފަންޑު. ދެން އަޅުގަނޑަށް ރަނގަޅު އެޑްކޮށްދެއްވިއްޔާ އަކްރަމް އިނގޭތޯ. އަޅުގަނޑުގެ ނޮލެޖުގެ ހަމަ
މިހާތަނަށް މި ޓްރަސްޓް ފަންޑަކީ ވަރަށް ބޮޑަށް ދައުލަތުގެ ބެލެހެއްޓުމުގެ ދަށުގައި މި ތިބަ ކުޑަކުދިންނަށް އިނގޭތޯ،
ކުޑަކުދިންނަށް ބޭނުންވާ ކަންކަން ކޮށްދިނުމަށް ޓަކައި ވަރަށް ބޮޑަށް ހަމަ އެ ކަމަށް މި ހުރި ފަންޑެއް. އެހެންވީމާ،
އަޅުގަނޑުމެން އާންމު ގޮތެއްގައި އެ ކުދިންނާ ސީދާ ގުޅުންހުރި ކަމެއްގައި ނޫން ގޮތަކަށް އެ ފަންޑު ބޭނުންކުރެވޭ
15

ހިއުމަން ރައިޓްސް އެންޑް ޖެންޑަރ ކޮމިޓީގެ 19 ވަނަ ބައްދަލުވުން 20 އޮކްޓޫބަރު 2026
ގޮތަކަށް ނޫން އުސޫލު މި އޮންނަނީ. ދެން ހަމަ ފަންޑު ކޮމިޓީން ފާސްކުރެވިގެން މި ދެންނެވި ސީދާ ކުދިންނާ
ގުޅުން ހުރި ކަންކަމަށް މި ބޭނުންކުރެވެނީ. ތެންކް ޔޫ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އިތުރު ސުވާލެއް އެބަ އޮތްތޯ މެންބަރެއްގެ؟ މާފަންނު ދެކުނު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޢަބްދުاله ރިފާޢު.
މާފަންނު ދެކުނު ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަބްދުاله ރިފާޢު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ. އަޅުގަނޑަށް ވެސް ވަރަށް ފުރިހަމަ މަސައްކަތްތަކެއް ތި ބޭފުޅުން ކުރައްވާފައި އޮތްކަން ރިޕޯޓުން
ފާހަގަކުރެވޭ. ދެން ހަމަ އެ ކަމަށް ޓަކައި މިނިސްޓްރީގެ ހުރިހާ މުވައްޒަފުންނަށް، މިނިސްޓަރުން ފެށިގެން ހަމަ
ސިވިލް ސަރވިސް ހުރިހާ މުވައްޒަފުންނަށް ޝުކުރު ދަންނަވަން. ދެން މީގައި އަޅުގަނޑަށް ހަމަ އަދިވެސް
ފާހަގަކުރެވޭ އެއްޗެއް، ރާއްޖޭގައި "ޖެންޑަރ"އޭ ބުނީމަ ހަމަ މި އަންނަނީ އަންހެނުން. މީގައި ވެސް އަޅުގަނޑަށް
ފާހަގަވީ "އަންހެނުން" ހަމަ ޚާއްސަކޮށް ތި ބޭފުޅުން ޖަހާފައި އެބަ އޮތް. އެހެންނަމަވެސް، ރާއްޖޭގައި މިހާރު މި
ހުރި ހާލަތްތަކުގައި ހަމަ އެކިއެކި ގޯސްތަކަށް ވެއްޓި ނުވަތަ ނިކަމެތިކަން ލިބެމުންދާ ފިރިހެނުން ވެސް މަދެއް ނޫން.
އެ ގޮތަށް އެއްވެސް ޚާއްސަ ޕުރޮގުރާމެއް، މިސާލަކަށް އެކަނިވެރިމައިންނަށް ތި ބޭފުޅުން ޚާއްސަ ޕްރޮގުރާމުތައް
ހިންގަވާފައި އެބަ ހުރި. އެކަނިވެރިބަފައިން އަދި އެއަށް ވުރެ މާ ސެންސިޓިވް ވާނެ ކަންނޭނގެ. އަސްލު އެބަ އުޅޭ
ވަރަށް ސީރިޔަސްކޮށް ހަމަ ވަރަށް ރަނގަޅަށް އެކަނިވެރިބަފައިންގެ ގޮތުގައި މުޖުތަމަޢުގައި އުޅޭ ފިރިހެނުން ވެސް.
އެ ބޭފުޅުންނަށް ޚާއްސަކޮށްގެން އެއްވެސް ކަހަލަ ޕުރޮގުރާމެއް ހިންގާފައި އެބަ ވޭތޯ ؟ ނުވަތަ މި ރިޕޯޓަކުން
އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފާހަގައެއްނުވޭ. އެހެންވީމާ، އެ ކަމުގައި ކޮބައިތޯ މިހާރު ވިސްނުން ގެންގުޅުއްވާ ގޮތަކީ؟ އެއީ
އަސްލުގައި ވަރަށް، މިހާރު ގިނަވަމުންދާ އިޝޫއެއް ކަންނޭނގެ. އެހެންނަމަވެސް، ދެން ގިނަ ފަހަރަށް ފިރިހެނުން
ތަންކޮޅެއް ވަރުގަދައޭ ބުނާތީ އޭތި ނުފެންނަނީ ކަންނޭނގެ މަގުމަތީ ރޮމުން ދުވާތަން. އެހެންނަމަވެސް، އެ ހާލުގައި
އުޅޭ މީހުން އެބަ އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފާހަގަކުރެވޭ މުޖުތަމަޢު ތެރޭ. އަޅުގަނޑުމެންނާ ހިސާބަށް ރީޗްކުރޭ ބައެއް
ފަހަރަށް. އެހެންވީމާ، އެ ކަމަށް ކިހިނެއްތޯ ވިސްނުން ގެންގުޅުއްވަނީ؟ ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ފުރުޞަތުހުޅުވައިލަން ޖަވާބުދެއްވަން.
16

ހިއުމަން ރައިޓްސް އެންޑް ޖެންޑަރ ކޮމިޓީގެ 19 ވަނަ ބައްދަލުވުން 20 އޮކްޓޫބަރު 2026
މިނިސްޓްރީ އޮފް ހެލްތު، ފެމިލީ އެންޑް ވެލްފެއަރގެ ސްޓޭޓް މިނިސްޓަރ ޒީނާޒް އަދުނާން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ތެންކް ޔޫ އިނގޭތޯ އެމް.ޕީ. ތި ފާހަގަކުރެއްވިހެން މިހާރު ދެން އަޅުގަނޑުމެންނަށް އަލަށް ފެންނަމުންދާ،
ފެންމަތިވަމުންދާ މައްސަލައެއް ތިއީ ދެއްތޯ. ދެން ޖެންޑަރގައި އަންހެނުންނަށް ބޮޑަށް ޕުރޮގުރާމުތައް
ޑިޒައިންކުރެވިފައި މި ހުންނަނީ ހަމަ ވަރަށް ބޮޑަށް މިހާތަނަށް އަޅުގަނޑުމެންގެ ޑޭޓާތަކަށް، ސްޓެޓިސްޓިކްސް
މުޖުތަމަޢު ތެރެއިން އަޅުގަނޑުމެންގެ ރެކޯޑްސްތަކަށް އަންނަ ކަންކަމަށް ބަލާފައި ބޮޑަށް މި ދެންނެވިހެން
ޖެންޑަރއަށް އަންހެނުންނަށް ޚާއްސަ ޕުރޮގުރާމުތަކެއް ހިންގުމުގެ މަސައްކަތް މި ކުރެވެނީ އިނގޭތޯ. ދެން އެމް.ޕީ ތި
ފާހަގަކުރެއްވިހެން މިހާރު އަޅުގަނޑުމެން ހަމަ އިތުރަށް ބަލައި އަދި އިތުރު ޕުރޮގުރާމްސްތަކެއް ހަމަ ކުރިއަށް އޮތް
ތަނުގައި ޑިޒައިންކޮށްގެން ކުރިއަށް ގެންދަން މުހިންމު ފަރާތެއް ފިރިހެން ބޭފުޅުންނަކީ. އެހެންނަމަވެސް، ވަރަށް
ބޮޑަށް މިވާ ގޮތަކީ ހަމަ އަޅުގަނޑުމެންގެ ސްޓެޓިސްޓިކް ޑޭ ޓާ އަށް ބޭސްކޮށްގެން ދެން މި ޕުރޮގުރާމްސްތައް ބޮޑަށް މި
ކުރިއަށްގެންދަނީ އިނގޭތޯ. ތެ ންކް ޔޫ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އިތުރު ސުވާލެއް؟ އާދެ! ކުޑަހުވަދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޙުސައިން ޙަމީދަށް ފުރުޞަތު.
ކުޑަހުވަދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޙުސައިން ޙަމީދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ . އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފެނުނީ ހަމަ ބަޖެޓުގެ އެއްވެސް ދަތިކަމެއް ނެތްތަން. އެއީ ވަރަށް އުފާވެރި ކަމެއް.
ދެން އަޅުގަނޑުމެންނަށް އަލަށް ކަންނޭނގެ ބަޖެޓުގެ ދަތިކަމެއް ނެތި، އެއްވެސް މިނިސްޓްރީއެއް ނޫނީ ވުޒާރާއެއް
ހިންގަން. ދެން އަޅުގަނޑުގެ އަސްލު މައިގަނޑު ސުވާލަކީ، އަޅުގަނޑުމެން ފިޔަވައްޗަށް ވިޔަސް އަދި އަތޮޅުތެރޭގައި
ހުރި ސެންޓަރުތަކަށް ވިޔަސް ނަގާ ކުދިން ނަގައިގެން ވަރަށް ބޮޑު ޚަރަދެއް މި ކުރަނީ. ދެން އަޅުގަނޑުގެ
މައިގަނޑު ސުވާލަކީ، އެ ނަގާނެގުން އެބަ މަދުވޭތޯއޭ އެއްވެސް ވަރަކަށް؟ އަޅުގަނޑުމެންގެ ސޮސައިޓީއަށް
ހޭލުންތެރިކަން އައިސްގެން ވެސް ނޫނީ އަޅުގަނޑުމެންނަށް މި ދެވޭ ތަޢުލީމުގެ ސަބަބުން ވެސް ކުދިންނާ ދޭތެރޭގައި
ޢާއިލާތަކުން ކަންތައްކުރާ ގޮތުން ނޫނީ މަންމަ ނޫނީ ބައްޕަ ކަންތައް ކުރާ ގޮތުން ކަންނޭނގެ ސެންޓަރުތަކަށް ނަގަން
މި ޖެހެނީ. އެ ނަގާނެގުމަށް އެއްވެސް ކަހަލަ ޑިކްލައިނެއް އެބަ އާދޭތޯއޭ ތި ބޭފުޅުންގެ ސްޓެޓިސްޓިކްސްއިން؟
އެކަން ފެނޭތޯއޭ؟ އެއީ އަޅުގަނޑުގެ ސުވާލަކީ. ޝުކުރިއްޔާ.
17

ހިއުމަން ރައިޓްސް އެންޑް ޖެންޑަރ ކޮމިޓީގެ 19 ވަނަ ބައްދަލުވުން 20 އޮކްޓޫބަރު 2026
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ޖަވާބުދެއްވުމަށް ފުރުޞަތުއަރުވަން.
މިނިސްޓްރީ އޮފް ހެލްތު، ފެމިލީ އެންޑް ވެލްފެއަރގެ ލީޑް ސޯޝަލް ޕްރޮޓެކްޝަން އޮފިސަރ އަކްރަމް ޙުސައިން
ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިނގޭތޯ. އެމް.ޕީ ވަރަށް ރަނގަޅު ސުވާލެއް ތި ކުރެއްވީ. ދެން އެވްރެޖުކޮށް އަޅުގަނޑުމެންނަށް މި
ހުށަހެޅިފައި ހުންނަ މައްސަލަތަކުގެ ތަފާސްހިސާބުތަކަށް ބަލާ ކަމުގައި ބަންޏާމުން ފާއިތުވެދިޔަ 5 އަހަރެއްހާ ދުވަހުގެ
ތެރޭގައި ވެސް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފާހަގަކުރެވެނީ ހަމަ އެއް މިންވަރެއްގައި، ހަމަ ތަފާސްހިސާބުތައް އިނގޭތޯ.
އެވްރެޖުކޮށް އަހަރެއް ތެރޭގައި އަޅުގަނޑުމެންނަށް ކުޑަކުދިންނަށް ކުރާ އެކި ބާވަތްތަކުގެ އަނިޔާއާ ގުޅޭ އަށާރަ
ސަތޭކައާއި ދެ ހާހާ އަދަދެއްގެ މައްސަލަތަކެއް ހުށަހެޅިގެން މި ދަނީ. އެހެންވީމާ، މިހާ ގިނަ އަދަދެއްގެ
މައްސަލަތަކެއް ހުށަހެޅިގެން ދާ އިރު، އޭގެ ތެރޭގައި މި ދަންނަވާހެން ދައުލަތުގެ ރައްކާތެރިކަން ފޯރުކޮށްދޭން ޖެހޭ
ކުދިން. މާނައަކީ ޢާ އިލީ ވެށްޓަކު ބަހައްޓައިގެން ކުއްޖާ ރައްކާތެރިކަން ކަށަވަރުނުކުރެވޭ ހާލަތްތައް އެބަ އާދޭ.
އެހެންނަމަވެސް، ހަމަ މި ދަންނަވާހެން އަޅުގަނޑަކަށް މިހާރުގެ ތަފާސްހިސާބުތަކަށް ރިޢާޔަތްކޮށްފައި ނުދެންނެވޭނެ
މަދެކޭ ވެސް، ގިނައެކޭ ވެސް. އެހެންނަމަވެސް، ޓްރެންޑް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފާހަގަކުރެވެނީ ހަމަ އެއް
މިންވަރެއްގައި ހިފެހެއްޓިފައިވާކަން. އެހެންނަމަވެސް، ސަރުކާރުގެ ތެރެއިން މި ނިޒާމަށް މި ގެނައި ބަދަލުތަކާ އެކު
އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުންވޭ ދައުލަތުގެ ބެލުމުގެ ދަށަށް ނަގައިގެން އެ ކުދިން އަޅުގަނޑުމެންގެ
ފެސިލިޓީއެއްގައި ބެހެއްޓުމުގެ ބަދަލުގައި އެ ކުދިންނަށް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ޢާއިލީ ވެއްޓަކުން އެ ފުރުޞަތުތައް
ފަހިކޮށްދެވޭ. ތި ބޭފުޅުންނަށް ތަފާސްހިސާބުތަކުން ވެސް ފާހަގަކުރެވޭނެ ފޮސްޓަރިންނާއި އަދި ރީއިންޓަގްރޭޝަންގެ
ތެރެއިން ވެސް އެ ކުދިންނަށް ޢާއިލީ ވެއްޓަކުން އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފުރުޞަތުތަކެއް އެބަ ފަހިކޮށްދެވޭ. ހަމަ މި
އަހަރު ތެރޭގައި ވެސް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ހުށަހެޅުނު މައްސަލަތަކުގެ ތެރެއިން ހަމަ ގިނަ އަދަދަކަށް
އަޅުގަނޑުމެންނަށް ޢާއިލީ ވެށިން، މި ދަންނަވާހެން އެހެން ޢާއިލާތަކުން މި ދެންނެވީ. ވަރަށް ޝައުގުވެރި ޢާއިލާތައް
އެބަ ތިބި ހަމަ މި ފަދަ ކުދިންނަށް އެ އެހީތެރިކަން އެ ކުދިންނަށް ޢާއިލީ ވެއްޓެއްގައި އެ ލޯބި ދޭން ބޭނުންވާ
ފަރާތްތައް އެބަ ތިބިކަން އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލަން. އެހެންވީމާ، އެ ފުރުޞަތުތައް ފަހިވެފައި އޮތްކަން ހަމަ
ޖުމުލަކޮށް އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުންވަނީ.
18

ހިއުމަން ރައިޓްސް އެންޑް ޖެންޑަރ ކޮމިޓީގެ 19 ވަނަ ބައްދަލުވުން 20 އޮކްޓޫބަރު 2026
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އިތުރު ސުވާލެއް؟ އާދެ! ދާންދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މުޙައްމަދު ފަޟީލް.
ދާންދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު މުޙައްމަދު ފަޟީލް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ މުގައްރިރު. މަރުޙަބާ އިނގޭތޯ. އަޅުގަނޑު އެބަ އިން 3 ސުވާލެއް. އެއީ މީގެ ކުރިން ޖެންޑަރ
މިނިސްޓްރީ ވެސް އޮތީ ވަކިން އެހެންނޫންތޯ. މިހާރު ފެމެލީ އެންޑް ހެލްތާ އެއްކޮށްލެވިފައި މި އޮތީ. ޖެންޑަރ
މިނިސްޓްރީން ކުރިން ގެންދިޔަ ޕުރޮގުރާމުތަކުގެ ތެރޭގައި ނުކުޅަދުންތެރިކަން ހުންނަ ފަރާތްތަކުން ހުށަހަޅާފައި ހުރި
ބައެއް ޝަކުވާތަކެއް އެބަ ހުރި އެއީ ބޯހިޔާވަހިކަމާ ގުޅޭ ގޮތުން. އެ ޝަކުވާތައް ހުށަހެޅީމަ އެ ޝަކުވާތައް
އިވެލުއޭޓްކޮށްފައި ރައީސް އޮފީހުގައި އޮންނަ ބޯޑަށް ފޮނުވަން ޖެހެނީ މިނިސްޓްރީން. މިހާރު އެކަން ހުއްޓިފައިތޯ
އޮތީ؟ އެއްވެސް އެއްޗެއްގެ އަޕްޑޭޓެއް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ނުލިބޭ. ދެން ދެވަނަ ސުވާލަކީ، "ފަށާ މަދަދު ލޯނު"، މިއީ
ކިހާވަރެއްގެ ލޯނެއްތޯ؟ ދެން ކިހިނެއްތޯ، ބީ.އެމް.އެލް ތެރެއިން ދޭ ލޯނެއްތޯ މި މަދަދު ލޯނަކީ؟ ތިންވަނަ ސުވާލަކީ،
ވަޒީފާގެ ފުރުޞަތު ނުކުޅަދުންތެރިކަން ހުންނަ ފަރާތްތަކަށް ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ ވައުދާ އެއްގޮތަށް ދެމުން
ގޮސްގޮސް މިހާރު ހުއްޓިފައިތޯ އޮތީ؟ އެއީ އަޅުގަނޑުގެ ދާއިރާގައި ރަޖިސްޓަރީކުރެވިފައި އެބަ ހުރި ވަރަށް ބައިވަރު
ނުކުޅަދުންތެރިކަން ހުންނަ ފަރާތްތައް. ދެން ވަޒީފާގެ ކަންތައްތަކުގައި ނަން ނޯޓުކުރެވިފައި ހުރި. ދެން އަދި މީގެ
އިތުރަށް ވެސް އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލަން ނުކުޅަދުންތެރިކަމުގެ ލިސްޓު އެހާ ފުރިހަމައެއްނޫން. އޭގައި އެބަ ތިބި
އެއްގޮތަކަށް ވެސް ނުކުޅަދުންތެރިކަން ނެތް ބަޔަކު ވެސް. އެހެންވެގެން އެ ވާހަކަ ވެސް ފާހަގަކޮށްލީ. ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޖަވާބަށް ފުރުޞަތުހުޅުވައިލުމުގެ ކުރިން އަޅުގަނޑު މި ކޮމިޓީ ބައްދަލުވުން ނައިބު މުގައްރިރާ ހަވާލުކޮށްލާނަން
އިނގޭތޯ. އާދެ! ކުރިއަށްގެންދަވާ. }ކޮމިޓީގެ ރިޔާސަތާ ނައިބު މުގައްރިރު ހަވާލުވެވަޑައިގަތުން{
މިނިސްޓްރީ އޮފް ހެލްތު، ފެމިލީ އެންޑް ވެލްފެއަރގެ ސްޓޭޓް މިނިސްޓަރ ޒީނާޒް އަދުނާން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ال ساَّلم علْيكم . ތެންކު ޔޫ އިނގޭތޯ އެމް.ޕީ. މިހާރު 3 ސުވާލުން ފުރަތަމަ ސުވާލަށް އަޅުގަނޑު ޖަވާބެއް އަރުވާނަން
އިނގޭތޯ. ދެން ޑިސެބިލިޓީސަ ށް އާތިފް ޖަވާބުދެއްވާނެ. ފުރަތަމަ ސުވާލުގައި ތި ފާހަގަކުރެއްވީ ، އާދެ! ބޯހިޔާވަހިކަން
19

ހިއުމަން ރައިޓްސް އެންޑް ޖެންޑަރ ކޮމިޓީގެ 19 ވަނަ ބައްދަލުވުން 20 އޮކްޓޫބަރު 2026
ދެއްތޯ. ބޯހިޔާވަހިކަމުގެ ތި ފާހަގަކުރެއްވިހެން އަޅުގަނޑުމެންގެ މިނިސްޓްރީގައި އޭރު، އެއީ މިދިޔަ އަހަރު ދެއްތޯ،
މަސައްކަތްތަކެއް ކުރެވުނު ނާޒުކު، މިދެންނެވީ ވަރަށް ވަލްނަރަބަލް ފަރާތްތަކަށް ބޯހިޔާވަހިކަން ފާރުކޮށްދިނުމަށް.
އޭރު ރައީސް އޮފީހާ އެއްކޮށް ހަމަ މަޝްވަރާތަކެއް ކުރެވި، މިނިސްޓްރީން، ހައުސިން މިނިސްޓްރީގެ ފަރާތުން
ކޮންމެވެސް ވަރަކަށް ބައެއް ފުލެޓުތައް ލިބިގެން މަސައްކަތްތަކެއް ފެއްޓެވި އިނގޭތޯ. އެހެންނަމަވެސް، މިހާރު
މިހިސާބަށް އައި އިރު މިހާރު އެބަ އޮތް ހައުސިން މިނިސްޓްރީގައި ވަލްނަރަބަލް ރަޖިސްޓްރީއެއް
ރަޖިސްޓަރކުރެވިގެން އެ ފަރާތްތަކަށް ބޯހިޔާވަހިކަމުގެ ފުރުޞަތު ހޯދައިދިނުމަށް ހައުސިން މިނިސްޓްރީން އަލުން
އެކުލަވައިލި އުސޫލަކާ އެއްގޮތަށް މަސައްކަތްކުރައްވަން ފައްޓަވާފައި. ދެން މި އުސޫލުގައި ބުނާ ގޮތުން ވަލްނަރަބަލް
އެކި ހާލަތްތަކުގައި ތިބި ފަރާތްތައް އެސެސްމަންޓެއް ހައްދަވާފައި، އެ ރަޖިސްޓަރަށް މި އަރަން ޖެހެނީ. އެ
ރަޖިސްޓަރަށް އަރާފައި ރަޖިސްޓަރ ތަރުތީބުން ހައުސިން މިނިސްޓްރީން އެކި ސްކީމްތަކުގެ ތެރެއިން އެ ބޭފުޅުންނަށް
ފުރުޞަތުތައް ހޯއްދަވައިދެއްވާ ގޮތަށް. ދެން އަޅުގަނޑު ހަމަ އޭގެ ދެ މީޓިންގ އެއްގައި އަދި ކޮމިޓީގައި ވެސް
އިންނާތީވެ ވަރަށް ކައިރިން މަސައްކަތްތައް ފެންނާތީ ހަމަ ޝެއަރކޮށްލަން ބޭނުންވީ އަޅުގަނޑުމެންނަށް ހުށަހެޅިފައި
ހުރި މި ދެންނެވި ހުރިހާ ބޭފުޅުންގެ އެސެސްމަންޓުތައް އަޅުގަނޑުމެން ވާނެ ހައުސިން މިނިސްޓްރީއާ އެއްކޮށް
ހިއްސާކޮށްފައި މިހާރު. އެހެންވީމާ، އެ ރަޖިސްޓަރަށް އެ ބޭފުޅުން މިހާރު އެރުވުމުގެ މަސައްކަތްކުރުމަށް ޓަކައި އެއީ
މިދިޔަ އަހަރުގައި ހެދިފައި ހުރި އެސެސްމަންޓުތަކެއްވީމަ، އަލުން ކޮންމެވެސް ވަރަކަށް އެ ބޭފުޅުންގެ ހާލަތު
އަޕްޑޭޓުކުރުމުގެ މަސައްކަތްތަކެއް މިހާރު ހައުސިން މިނިސްޓްރީން އަޅުގަނޑުމެންގެ އޮފީހާ ވެސް ގުޅިގެން ހަމަ މި
ކޮމިޓީތަކެއް ނަންގަވައިގެން މަސައްކަތް ފައްޓަވައިގެން އުޅުއްވަނީ. ވަރަށް އަވަހަށް މި ފަރާތްތަކަށް އެ ފުލެޓުތައް
ކޮންމެވެސް ކަހަލަ ގޮތްތަކެއް ހޯއްދަވައިދެއްވުމުގެ މަސައްކަތް މި ދެންނެވިހެން އެބަ ކުރައްވާ ހަމަ އިނގޭތޯ. ދެން،
އާދެ!
ދާންދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު މުޙައްމަދު ފަޟީލް ވާހަކަދެއްކެވުން:
މިހާރު މިއާ ވިއްދައިގެން އަޅުގަނޑު އެއްޗެއް ވިދާޅުވާނަން. އޭރު މިނިސްޓްރީން ފޮނުވަން އޮތީ ރައީސް އޮފީހުގައި
އޮންނަ ބޯޑަށް. ހައުސިން މިނިސްޓްރީއާ ވެސް ކޯޑިނޭޓްކޮށްގެން. ދެން ހައުސިން މިނިސްޓްރީއާ އަޅުގަނޑުމެންނަށް
ވަރަށް އުނދަގޫ މައުލޫމާތުތައް ވަރަށް ގިނަފަހަރަށް ހޯދަން އިނގޭތޯ. ގިނަފަހަރު ބައެއް މިނިސްޓްރީތައް ހުންނާނެ
އުނދަގޫ މިނިސްޓްރީތައް. ތި ބޭފުޅުންނަށް ވެސް އެނގިލައްވާނެ. އެކަމަކު ހެލްތު ވަރަށް ފަސޭހަ. ޖެންޑަރ ވެސް
20

ހިއުމަން ރައިޓްސް އެންޑް ޖެންޑަރ ކޮމިޓީގެ 19 ވަނަ ބައްދަލުވުން 20 އޮކްޓޫބަރު 2026
ޖެންޑަރ އޮތް އިރުގައި އަޅުގަނޑުމެންނަށް ވަރަށް ފަސޭހަ. އެހެންވީމާ، މި މަ އުލޫމާތުތައް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ލިބޭނެ
ގޮތެއް ހައްދަވައިދެއްވިއްޔާ ވަރަށް ރަނގަޅު.
މިނިސްޓްރީ އޮފް ހެލްތު، ފެމިލީ އެންޑް ވެލްފެއަރގެ ސްޓޭޓް މިނިސްޓަރ ޒީނާޒް އަދުނާން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ތެންކް ޔޫ އިނގޭތޯ. ދެން ފަށާ މަދަދުގެ މަޢުލޫމާތު އަނެއް އެސް...
މިނިސްޓްރީ އޮފް ހެލްތު، ފެމިލީ އެންޑް ވެލްފެއަރގެ ސްޓޭޓް މިނިސްޓަރ އައިޝަތު ޒުހުރުބާން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ފަށާ މަދަދު ލޯނު ސްކީމަކީ އެއީ އަންހެން ކަނބަލުން ބާރުވެރިކުރުމަށް ޓަކައި، އިގުތިސާދީ ގޮތުން ބާރުވެރިކުރުމަށް
ޓަކައި ދޫކުރާ ލޯނެއް. ދެން މީގައި ސަތޭކަ މިލިއަން ރުފިޔާއާ ހަމައަށް ފަށާ މަދަދު ލޯނު ސްކީމް މި ދޫކުރަނީ. ދެން
އޭގެތެރެއިން 25% އެއީ ނުކުޅެދުންތެރިކަން ހުންނަ އަންހެން ބޭފުޅުންނަށް ޚާއްސަކުރެވިފައިވޭ. ދެން އެއީ ސަތޭކަ
މިލިއަން، އެ އަދަދަކީ އެގޮތަށް ސަތޭކަ މިލިއަނާ ހަމައަށް ދޫކުރެވޭ. ދެން ހުށަހަޅާ ޕްރޮޕޯސަލުގެ ގޮތުން ހަމަ ބޮޑަށް
މި އިވެލުއޭޝަންސްތައް ކުރިއަށް ގެންދާނީ އެސް.އެމް.އީ ޑިޖިޓަލުގެ ތެރެއިން.
މިނިސްޓްރީ އޮފް ހެލްތު، ފެމިލީ އެންޑް ވެލްފެއަރގެ ލީޑް ސޯޝަލް ޕްރޮޓެކްޝަން އޮފިސަރ އަކްރަމް ޙުސައިން
ވާހަކަދެއްކެވުން:
ހަމަ އެއަށް އެއްޗެއް އެޑުކޮށްލަން ބޭނުންވީ. ދެން މި ޕުރޮގުރާމު ތަންފީޒުކުރުމުގައި އިސްކޮށް މި ހަރަކާތްތެރިވަނީ
އެސް.ޑީ.އެފް.ސީން. ދެން އެސް.ޑީ.އެފް.ސީއަށް ބޭނުންވާ ދެން އަންހެން ކަނބަލުންނަށް އަމާޒުކޮށްގެން ކުރިއަށްގެންދާ
ޕުރޮގުރާމެއްވީމަ، އަޅުގަނޑުމެންގެ ޓެކްނިކަލް ސަޕޯޓު ވަރަށް ބޮޑަށް އެ ބޭފުޅުންނަށް ޕްރޮވައިޑްކޮށްދެމުން ގެންދަނީ
އިނގޭތޯ.
ދާންދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު މުޙައްމަދު ފަޟީލް ވާހަކަދެއްކެވުން:
މިހާރު އަޅުގަނޑު މި އެސް.ޑީ.އެފް.ސީގެ ލޯނުތައް، ލޯނެއްގެ ގޮތަށް މިހާރު ބަދަލުވެގެން އެބަ ދޭ އެސް.ޑީ.އެފް.ސީ
އިނގޭތޯ. ބީ.އެމް.އެލްގެ ކޮންމެވެސް ކޮމްޕޯނަންޓެއް އޭގެ ތެރެއަށް ވަދެފައި އޮތީ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑަށް ހީވަނީ ތި
އެއްވެސް ވަރެއްގެ ލީނިއެންސީއެއް އިނދޭތޯއޭ ތި ލޯނުތައް ޕްރޮވައިޑްކޮށްދޭ އިރުގައި. ދެން ކިހާވަރެއްގެ އެއްޗެއްތޯއޭ
21

ހިއުމަން ރައިޓްސް އެންޑް ޖެންޑަރ ކޮމިޓީގެ 19 ވަނަ ބައްދަލުވުން 20 އޮކްޓޫބަރު 2026
މެކްސިމަމް އަދަދު، ބަޖެޓަކީ ނުކުޅެދުންތެރިކަން ހުންނަ ނޫނީ އަންހެނަކަށް ދެވޭ. އަންހެން ކުއްޖަކަށް ވިޔަފާރިއެއް
ފައްޓަން ދޭ މެކްސިމަމް އަދަދަކީ ކޮބައިތޯ؟ މި އެއްޗެހިތައް އެއްވެސް ވަރަކަށް ސާފުކޮށްލެވިދާނެތޯ؟
މިނިސްޓްރީ އޮފް ހެލްތު، ފެމިލީ އެންޑް ވެލްފެއަރގެ ސްޓޭޓް މިނިސްޓަރ ޢާއިޝަތު ޒުހުރުބާން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ބޮޑަށް އަޅުގަނޑުމެންގެ ދެންމެ ހަމަ އަކްރަމް ފާހަގަކުރެއްވި ގޮތަށް އަޅުގަނޑުމެންގެ ބޮޑު ރޯލަކީ އެ ކަނެކްޓިން
ރޯލެއް ޚާއްސަކޮށް އަންހެން ބޭފުޅުންނާ. ދެން އޭގައި އަދަދުތައް ބޮޑަށް ހަމަ ކަނޑައަޅުއްވާނީ އެ ބޭފުޅުން. ދެން
އަޅުގަނޑުމެން އޭގެ ތެރޭގައި އަސްލު އިންވޯލްވެއް ނުވާނެ އަޅުގަނޑުމެންގެ ސެކްޓަރަކުން.
މިނިސްޓްރީ އޮފް ހެލްތު، ފެމިލީ އެންޑް ވެލްފެއަރގެ ލީޑް ސޯޝަލް ޕްރޮޓެކްޝަން އޮފިސަރ އަކްރަމް ޙުސައިން
ވާހަކަދެއްކެވުން:
އަނެއްހެން މައުލޫމާތު ކުށަކަށް ނުވަންޏާމުން ކޮންމެ އެޕްލިކަންޓަކަށް ފަސް ލައްކަ ރުފިޔާ މި ލޯނުގެ ތެރެއިން ލިބޭނެ
އިންތިޒާމުތައް އެސް.ޑީ.އެފް.ސީން ހަމަޖައްސާފައިވަނީ އިނގޭތޯ.
މިނިސްޓްރީ އޮފް ހެލްތު، ފެމިލީ އެންޑް ވެލްފެއަރގެ ސްޓޭޓް މިނިސްޓަރ އަޙްމަދު އާތިފް ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ، އަޅުގަނޑަށް ހީވަނީ ނުކުޅެދުންތެރިކަން ހުންނަ ފަރާތްތަކަށް ވަޒީފާގެ ؛ ދެން އަޅުގަނޑުމެންނަށް، މިދިޔަ އަހަރު
އަޅުގަނޑުމެންނަށް ތި ބޭފުޅުންގެ ރިޕޯޓުން ވެސް ފާހަގަވާނެ އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެބަ ހުރި އެކަށީގެންވާ އަދަދުތަކަށް
ވަޒީފާ ދެވިފައި. އެހެންނަމަވެސް، އަޅުގަނޑުމެންގެ މިހާރު ވަޒީފާ ބޭނުންވެގެން އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެކި ގޮތްގޮތަށް
މި ދެންނެވީ އެ ބޭފުޅުންގެ ހާލަތު ދެނެގަނެވިފައެއް ގާތްގަނޑަކަށް ތޭރަ ސަތޭކައެއްހާ ފަރާތް މިހާރު ވެސް އެބަ ތިބި
އިނގޭތޯ. ދެން އަޅުގަނޑުމެންނަށް މިދިޔަ މަހުން ފެށިގެން އަޅުގަނޑުމެންނަށް ޚާއްސަކޮށް އެބަ ކުރެވޭ ވަޒީފާދިނުމުގެ
ޚާއްސަ މަސައްކަތްތަކެއް އިނގޭތޯ. ދެން އޭގައި އަޅުގަނޑުމެން މި އުއްމީދުކުރަނީ މި އަހަރު ތެރޭގައި
އަޅުގަނޑުމެންނަށް މި އަހަރަށް އެ ޓާގެޓުކުރެވިފައި ހުރި އަދަދުތަކަށް އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ އަޅުގަނޑުމެންނަށް ވަޒީފާ
ހަމަޖެހިގެންދާނެ ކަމަށް. ދެން އަޅުގަނޑުމެން އޭގެ ބޭރުން ވެސް އަޅުގަނޑުމެން ހަމަ މިނިސްޓްރީން އެބަ ގެންދަން
އެ ވަޒީފާއާ ގުޅުން ހުރި، ޚާއްސަކޮށް އެ ތަމްރީނުތަކާއި އެ ބޭފުޅުން ވާހަކައަކީ، އެ ވަޒީފާއަށް ވަޑައިގަންނަވާ
ތަންތަނަށް ހޭލުންތެރިކުރުވުމުގެ ޕުރޮގުރާމުތަކާއި މި ބައިތައް ގެންދަން. އެހެންވީމާ، މި ފަހަރު އަޅުގަނޑުމެން އެ
މަސައްކަތްކުރަނީ ވަށާޖެހޭ ގޮތެއްގައި މި ވަޒީފާ ޚާއްސަކޮށް އެ ދިނުން. އޭރުން އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެ ފަރާތްތަކަށް
22

ހިއުމަން ރައިޓްސް އެންޑް ޖެންޑަރ ކޮމިޓީގެ 19 ވަނަ ބައްދަލުވުން 20 އޮކްޓޫބަރު 2026
ވެސް އެއްކަލަ އެ ވަޒީފާގައި އެންމެ އެދެވިގެންވާ ގޮތެއްގައި އެ ތަޖުރިބާއާއި ކަންތައްތަކުގެ ތެރެއިން ދާނީ. ދެން
އަޅުގަނޑުމެން އު އްމީދުކުރަނީ ހަމަ މި އަހަރު ތެރޭގައި އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެ ޓާގެޓުކުރެވުނު އަދަދަށް
އަޅުގަނޑުމެންނަށް އޭތި ދެވިގެންދާނެ ކަމަށް އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ އިނގޭތޯ. ތެންކިޔު.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އިތުރު އެއްވެސް ސުވާލެއް އެއްވެސް އިއްޒަތްތެރި މެންބަރެއްގެ އޮވެއްޖެއްޔާ ކުރައްވަމުން ގެންދަވަންވީ. އިތުރަށް
މިނިސްޓްރީގެ ފަރާތުން ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުންވާ ކަމެއް އެބަ އޮތްތޯ؟
މިނިސްޓްރީ އޮފް ހެލްތު، ފެމިލީ އެންޑް ވެލްފެއަރގެ ސްޓޭޓް މިނިސްޓަރ އައިޝަތު ޒުހުރުބާން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އަޅުގަނޑު ހަމަ އެމް.ޕީ އަނާރާގެ ސުވާލަށް ހަމަ މަޢުލޫމާތަށް ޓަކައި ދަންނަވައިލަން، އަޅުގަނޑުމެން އެއްކަލަ ދެން
މިހާރު ދެ މިނިސްޓްރީ މާޖުވެފައި ދެއްތޯ މި އޮތީ. ސޯޝަލްއާއި ހެލްތާ މާޖުވެފައި އޮތް އިރުގައި، ޕަބްލިކް ހެލްތު
ޔުނިޓުގެ ފަރާތުން ކުރިއަށްގެންދޭ ހެލްތު ރެކޯޑްސްތަކެއް ގާއިމުކުރުން. އެއީ ކޮންމެ ރަށެއްގައި ވެސް ދިރިއުޅޭ
ފަރާތްތަކުގެ ހެލްތު ރެކޯޑްސް އެ ބޭފުޅުންގެ އަތުގައި، އެއީ ދުރާލާ މިސާލަކަށް ބަލި ދެނެގަތުމާއި އަދި އެ
ފަރާތްތަކަށް ބޭނުންވާ އެހީތެރިކަން ފޯރުކޮށްދިނުން. ދެން އަޅުގަނޑުމެން ދެ މިނިސްޓްރީއާ އެކުގައި ކުރެވޭ
މަސައްކަތެއްގެ ތެރެއިން އަޅުގަނޑުމެންނަށް ހަމަ ދުރާލާ މިސާލަކަށް ނަފްސާނީ ބަލިތަކަށް ހުށަހެޅުމުގެ ފުރުޞަތު
އޮންނަ ފަރާތްތަކާއި އަދި އޭގެ އިތުރަށް ހަމަ ދާއިމީ ބަލިތަކަށް ބޭސްކަމުންދާ ފަރާތްތަކުގެ މައުލޫމާތު
އަދާހަމަކުރެވިގެން ދިއުމަށް ޓަކައި ކުރެވިގެންދާ މަސައްކަތެއް. އެހެންވީމާ، އެއީ ވަރަށް ބޮޑަށް ޕްރިވެންޓިވް
މަސައްކަތެއްގެ ގޮތުގައި ހަމަ ފާހަގަކޮށްލެވޭ. ދެން އޭގެއިތުރަށް އަޅުގަނޑުމެންގެ އެހީތެރިކަމަށް ހަމަ ބޭނުންވާ ކޮންމެ
ފަރާތަކަށް ވެސް އަޅުގަނޑުމެންގެ ނަންބަރުތަކަށް؛ ދެން އަޅުގަނޑުމެންގެ ނަންބަރުތަކަކީ ހަމައެކަނި ކޭސް
ރިޕޯޓުކުރަން ހުންނަ ނަންބަރުތަކެއް ނޫން. އޭގެއިތުރަށް ހަމަ އަޅުގަނޑުމެން ރައްކާތެރިކަން ފޯރުކޮށްދިނުމުގެ އިތުރަށް
އެހީތެރިކަން ފޯރުކޮށްދިނުމުގެ ހަމަ މަގުސަދުގައި 1421، އުމުރުން 18 އަހަރުން މަތީގެ ފަރާތްތަކެއްގެ އެއްވެސް
ކަމެއް އުޅޭ ކަމަށް ވަންޏާ 1421އަށް، 18 އަހަރުން ދަށުގެ ކުޑަކުއްޖެއްގެ ކަމަކަށް އެހީތެރިކަމަކަށް ބޭނުންވެއްޖެ
ކަމުގައި ވާ ނަމަ، 1412އަށް. ދެން އެ ނޫން ކަމެއްގައި ހަމަ އަޅުގަނޑުމެންގެ މިނިސްޓްރީގެ، ޚާއްސަކޮށް ސޯޝަލް
ސެކްޓަރގެ އެހީތެރިކަމަކަށް ބޭނުންވެއްޖެ ކަމަށް ވަންޏާ 1433އަށް ގުޅުއްވުމުން އަޅުގަނޑުމެންގެ ހަމަ އެ ރިލޭޓެޑް
ސެކްޝަނަކުން އެ ފަރާތްތަކަށް އެހީތެރިކަން ފޯރުކޮށްދެމުން ގެންދާނެ.
23

ހިއުމަން ރައިޓްސް އެންޑް ޖެންޑަރ ކޮމިޓީގެ 19 ވަނަ ބައްދަލުވުން 20 އޮކްޓޫބަރު 2026
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އަދި އެއް ކަމެއް ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުން އަދި ސުވާލެއްގެ ގޮތުގައި ނަމަވެސް. އަޅުގަނޑުމެންގެ ތެރޭގައި ވަރަށް
ބޮޑަށް އެބަ އާންމުވޭ، ޚާއްސަކޮށް ހެލްތު މިނިސްޓްރީގެ ދަށުގައި އެއްކޮށް މިހާރު ތިއްބެވި ބޭފުޅުން ކަމަށް ވާތީ،
ސްޓްރޯކު ދެން ހަމަ ހާޓްއެޓޭކް، މި ކަހަލަ ކަންކަން ވަރަށް ބޮޑަށް އެބަ އާންމުވޭ. ސްޓްރޯކެއް ޖެހުނީމާ ހަގީގަތުގައި
އެ ސްޓްރޯކް ޖެހޭ މީހާ ހަމަ ވަގުތުން މި ދަނީ ހަމަ މީހުންގެ އެހީތެރިކަން ލިބެންޖެހޭ މީހެއް ގޮތުގައި. އެ ބާޑްން
އެބަ އާދޭ ފެމިލީއަށް ވެސް ދަރިންނަށް ވެސް. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑަށް ފާހަގަކުރެވުނު ޚާއްސަކޮށް ކޮވިޑަށް ފަހު، އެ
ވެކްސިން ޖެހުމަށް ފަހު ލޭގެ އޮލަކަން އިތުރުވަމުންދާ މައްސަލަ. އެއީ ދުނިޔޭގެ ވަރަށް ގިނަ ގައުމުތަކުން އަދި
ޑޮކްޓަރުން ވެސް ފާހަގަކޮށްފައި އޮތް ކަމެއް. އެއްވެސް ވަރަކަށް ހެލްތު އެސެސްމަންޓެއް ހެދުމުގެ ވިސްނުމެއް، މި
ނަންގަތީ މުޅި ރާއްޖެއަށް އަމާޒުކޮށްގެން ކޮވިޑު ވެކްސިން ޖެހި، ޖަހާފައި ތިބި މީހުންނަށް އަމާޒުކޮށްގެން ހެލްތު
އެސެސްމަންޓެއް ހެދުމުގެ އެއްވެސް ވިސްނުމެއް އެބަ އޮތްތޯއޭ؟ އެއީ އަބަދު ވެސް އަޅުގަނޑުމެން މި އުޅެނީ
ބަލިވީމަ ފަރުވާކުރަން. ބަލިވުމުގެ ކުރިން ދުނިޔޭގައި ކުރިއަރާފައިވާ ބައެއް ގައުމުތަކުގައި އުމުރުން ވަކި ހިސާބަކަށް
ދިޔައީމަ ލޭދިޔާކުރާ ބޭސް އެއްޗެހި އެއީ ނަގަންޖެހޭ އެއްޗެއްގެ ގޮތުގައި ބައެއް ގައުމުތަކުގައި އެބަ ހުރި
ހަމަޖައްސާފައި. އެހެންވީމާ، މި ކަންކަމަށް އެއްވެސް ވަރެއްގެ ވިސްނުންފުޅެއް އެބަ އޮތްތޯއޭ ؟ ޝުކުރިއްޔާ.
މިނިސްޓްރީ އޮފް ހެލްތު، ފެމިލީ އެންޑް ވެލްފެއަރގެ ސްޓޭޓް މިނިސްޓަރ ޒީނާޒް އަދުނާން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ތެންކިޔު އެމް.ޕީ. އަޅުގަނޑުމެން ބޮޑަށް ހަމަ އަޅުގަނޑުމެންގެ މި ޓީމުގައި މި ތިބީ ސޯޝަލް ސެކްޓަރ. ދެން ހަމަ
ސޯޝަލް ސެކްޓަރގެ މިދިޔަ އަހަރުގެ ޕްރެޒެންޓޭޝަންވީމަ، އަޅުގަނޑުމެންނަކީ ވެސް އެއްކޮށް ސޯޝަލް ސެކްޓަރ
އިނގޭތޯ. އެހެންވީމާ، ސީދާ ތި ސުވާލަށް އެއްޗެއް ދަންނަވަން އަޅުގަނޑުމެންނަށް ތަންކޮޅެއް އުނދަގޫ.
އެހެންނަމަވެސް، އަޅުގަނޑުމެން އެއްކޮށް މަސައްކަތްކުރާ އިރު، މިހެން ލިބިފައި ހުރި މައުލޫމާތަށް ބަލާ އިރު
އަޅުގަނޑުމެންގެ އެކި ޑިސްކަޝަންތަކުންނާއި އަދި ބައެއް ހަމަ މަސައްކަތް ޕްރެޒެންޓުކުރައްވާ އިރު ފާހަގަކުރެވިފައި
އެބަ ހުރި އަޅުގަނޑުމެންގެ ސޮސައިޓީ ތެރޭގައި ހުރި ހެލްތު ރިލޭޓެޑް ކަންބޮޑުވާ ކަންކަމުގައި އެކިވަރުގެ ދިރާސާތައް
ކުރެވުމުގެ މަސައްކަތްތައް ފައްޓަވައި، އެ މަސައްކަތްތައް ކުރެއްވުމުގެ އެއްކަލަ ޕްލޭންތައް ހައްދަވާކަން އިނގޭތޯ.
ހަމަ ދެން އެވަރަށް އަޅުގަނޑަށް ދަންނަވައިލަން ފަސޭހައީ މި ވަގުތު އިނގޭތޯ.
24

ހިއުމަން ރައިޓްސް އެންޑް ޖެންޑަރ ކޮމިޓީގެ 19 ވަނަ ބައްދަލުވުން 20 އޮކްޓޫބަރު 2026
ދާންދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު މުޙައްމަދު ފަޟީލް ވާހަކަދެއްކެވުން:
މިހާރު ރާއްޖޭގައި ހަމަ ކެންސަރ އާދަޔާ ޚިލާފަށް ގިނަވެގެން ދާކަން ވެސް ވަރަށް ބޮޑަށް ފާހަގަކުރެވޭ. ޚާއްސަކޮށް
ސްޕެސިފިކް އޭރިޔާތަކުގައި. ދެން ވަރަށް ގިނަ އިމާރާތްކުރުމުގެ މަސައްކަތް، ކޮންސްޓްރަކްޝަން މަސައްކަތް އެބަ
ކުރެވޭ. ރޭޑިއޭޝަން އެއްވެސް ވަރަކަށް ޗެކުކުރުމުގެ ވިސްނުމެއް އެބަ ހުރިތޯ؟ މިސާލަކަށް ކޮބަލްޓް ސިކްސްޓީ
ކަހަލަ ރޭޑިއޯއެކްޓިވް މެޓީރިއަލްސްތައް ކޮންޓަމިނޭޓުވެފައި ހުރި ރިބާ އެއްޗެހިތައް އެބަ ބޭނުންކުރެވިފައި ދުނިޔޭގެ
ވަރަށް ގިނަ ގައުމުތަކުގައި ވަރަށް ބައިވަރު އިންސިޑެންޓުތައް ހިނގާފައި އެބަ ހުރި. އަޅުގަނޑުމެން މިކަމަށް
އެއްވެސް ވަރެއްގެ ހޭލުންތެރިކަމެއް ނޫނީ މި ކަހަލަ ވިސްނުމެއް އެބަ ހުރިތޯއޭ މިކަން ފިއުޗަރއަށް ނޫނީ
ނެތިއްޖެއްޔާމުން މިނިސްޓަރަށް ނަމަވެސް މިނިސްޓްރީ؛ މި ވަގުތު ދެން އަޅުގަނޑު ހަނދާނަށް އައީމަ އަޅުގަނޑު
މިކަން މި ގެނައީ. އެހެންވީމާ، ތި ބޭފުޅުން ވެސް ހިއްސާކޮށްލަދެއްވުން އެދެން.
މިނިސްޓްރީ އޮފް ހެލްތު، ފެމިލީ އެންޑް ވެލްފެއަރގެ ސްޓޭޓް މިނިސްޓަރ ޒީނާޒް އަދުނާން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ތިކަން ފާހަގަކުރެއްވީމަ ހަމަ ވަރަށް ފަހުން އަޅުގަނޑުމެން އެފް.ޕީ.އޭއާ އެއްކޮށް އަޅުގަނޑުމެން ބޭއްވި
ބައްދަލުވުމެއްގައި އެ ބޭފުޅުންގެ ވެސް ތި ނޮލެޖު ހުރިކަން ވަރަށް ރަނގަޅަށް އެނގުނު. އެ ކަހަލަ ޑޭޓާތަކެއް
އެއްކުރެވިފައި ހުރި. އިމާރާތްތައް އެކަންޏެއް ނޫން. ދެން ދޯނި ދެއްތޯ، ފައިބަރ ބޭނުންކުރާ އޭރިޔާތަކުގައި ވެސް
އެއްކަލަ ނޭވާލުމުގައި އުނދަގޫ ބޮޑުކަން ތިބޭ ފަރާތްތަކުގެ. އެ ކަހަލަ ޑޭޓާތަކެއް އެއްކުރެވި އަދި އެ ޑޭޓާތަކާ
ގުޅުވާފައި ހޭލުންތެރިކުރުމުގެ ޕުރޮގުރާމްސްތަކާއި އަދި ހަމައެއާއެއްކޮށް ތި ދެންނެވި ލެވެލަށް މަސައްކަތްކުރެއްވުމުގައި
އެފް.ޕީ.އޭގައި އެ ކަހަލަ މަސައްކަތްތަކެއް ކުރައްވާކަން އެނގޭ. ދެން އަޅުގަނޑުމެން ހަމަ ތި ދެ މެންބަރުން ވެސް
ފާހަގަކުރެއްވި ހެލްތަށް ސީދާ މި އަމާޒުވާ ކަންކަން ހަމަ ހިއްސާކުރާނަން އިނގޭތޯ މިނިސްޓްރީއާ. ތެންކިޔު.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
މިހާރު އިތުރު އެއްވެސް ކަމެއް ނެތިއްޔާ އަޅުގަނޑުމެން މިއަދުގެ މި ބައްދަލުވުން ނިންމައިލާނަން. ވަރަށް ބޮޑަށް
ޝުކުރިއްޔާ ހުރިހާ ބޭފުޅުންނަށް ވެސް.
____
25